

UiO : **Det juridiske fakultet**

Petroleumskontrakters regulering av myndighetskrav

Illustrert ved Norsk Fabrikasjonskontrakt 2007 og Norsk Totalkontrakt 2007

Kandidatnummer: 545

Leveringsfrist: 25.04.2013

Antall ord: 17 998

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	Tema og formål.....	1
1.2	Rettskildesituasjon og metode	2
1.2.1	Standardkontraktene - NF 07 og NTK 07	3
1.2.2	Tolkning av standardkontraktene	6
1.2.3	Andre relevante rettskilder	7
1.3	Terminologi og begrepsbruk.....	9
1.4	Avgrensninger.....	10
1.5	Veien videre	11
2	PETROLEUMSKONTRAKTERS REGULERING AV MYNDIGHETSKRAV. 12	
2.1	Innledning	12
2.2	Rettslig grunnlag i NF 07 og NTK 07	13
2.3	Hensyn bak reguleringen av myndighetskrav	14
2.4	Standardkontraktenes endringsordresystem	16
2.5	Standardkontraktenes arbeidsplikt og arbeidsrett	20
3	LEVERANDØRENS FORPLIKTELSER	22
3.1	Presentasjon av artikkel 5.1 (1).....	22
3.2	Leverandørens kontraktsforpliktelser	23
3.2.1	Leverandørens plikt til å rette seg etter myndighetskrav.....	25
3.2.2	Leverandørens plikt til å holde seg informert om myndighetskrav	31
3.3	Relevante myndighetskrav	32
3.3.1	Lover og forskrifter – artikkel 5.1 (1), bokstav a).....	33
3.3.2	Lover og forskrifter – Forholdet til jurisdiksjon og internasjonale leverandører.....	36
3.3.3	Krav og pålegg – artikkel 5.1 (1), bokstav b).....	39

3.3.4	Fagforenings- og lønnsavtaler – artikkel 5.1 (1), bokstav c).....	41
4	LEVERANDØRENS MISLIGHOLD.....	44
4.1	Innledning.....	44
4.2	Kontraktsbrudd som følge av forsinkelse.....	45
4.3	Kontraktsbrudd som følge av mangel.....	46
5	SELSKAPETS SANKSJONER VED LEVERANDØRENS MISLIGHOLD	48
5.1	Innledning.....	48
5.2	Leverandørens plikt til å utbedre.....	49
5.3	Selskapets krav på erstatning.....	50
5.4	Selskapets rett til å heve kontrakten.....	51
6	NYE OG/ELLER ENDREDE MYNDIGHETSKRAV ETTER KONTRAKTSINNGÅELEN	53
6.1	Presentasjon av artikkel 5.1 (2).....	53
6.2	Anvendelsesområdet.....	54
6.2.1	Hvilke myndighetskrav som gir grunnlag for justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.....	54
6.2.2	Tidspunktet myndighetskrav må oppstå på for å gi partene krav på justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.....	56
6.3	Partenes krav på justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.....	59
6.3.1	Leverandøren og selskapet kan fremme krav om justering.....	59
6.3.2	Justering av kontraktspris eller fremdriftsplan skal reflektere virkningen av nye og/eller endrede myndighetskrav.....	60
6.4	Vilkår for å kreve justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.....	61
6.4.1	Myndighetskravene må nødvendiggjøre endring av arbeidet eller dets utførelse.....	61
6.4.2	Endringen av arbeidet eller dets utførelse må påvirke kostnader eller fremdrift.....	63
6.5	Fremgangsmåten for å kreve justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.....	64

6.5.1	Tvist om hvorvidt vilkårene i artikkel 5.1 (2) er oppfylt.....	65
6.5.2	Tvist om konsekvensene der vilkårene er oppfylt.....	67
7	GRENSEDRAKNINGEN TIL FORCE MAJEURE OG FORUTSETNINGSLÆREN.....	69
7.1	Problemstilling.....	69
7.2	Kontraktens regulering av force majeure.....	70
7.3	Læren om bristende forutsetninger.....	71
7.4	Myndighetskrav som force majeure og bristende forutsetninger.....	72
8	AVSLUTTENDE BEMERKNINGER.....	75
8.1	Standardkontraktenes artikkel 5.1 (1).....	75
8.2	Standardkontraktenes artikkel 5.1 (2).....	76
9	LITTERATURLISTE.....	79
9.1	Standardkontrakter.....	79
9.2	Lover.....	79
9.3	Forarbeider.....	80
9.4	Rettspraksis.....	80
9.5	Juridisk litteratur.....	80
9.6	Nettdokument.....	83

1 Innledning

1.1 Tema og formål

Avhandlingens tema er de problemstillinger som er knyttet til kontraktsreguleringen av myndighetskrav i petroleumskontrakter.

Petroleum er blant verdens viktigste ikke-fornybare energiresurser. Sektoren genererer store inntekter. Eksempelvis er den norske økonomien og velferdsstaten i dag avhengig av petroleumssektoren.¹ Selv om petroleumsvirksomheten fører til betydelig positiv verdiskapning, innebærer den også risiko og kan true viktige samfunnsinteresser.² I den sammenheng vises til blant annet ”Bravo-utblåsningen” i 1977, hvor det oppstod en ukontrollert utblåsning av olje, og ”Alexander Kielland-ulykken” i 1980 hvor en boligplattform, som følge av tretthetsbrudd i bærende konstruksjoner, tippet rundt og førte til at 123 personer omkom. Faren for uopprettelige skader, har ført til en sterk offentlig styring og kontroll av petroleumsvirksomheten. Flere av rettsspørsmålene som behandles i denne avhandlingen har klare samfunnspolitiske aspekter.³

Betegnelsen ”petroleumskontrakter” benyttes som terminologi for bygge- og installasjonskontrakter i petroleumsvirksomhet. Tilvirkningskontraktene inngås med det formål å produsere og levere komponenter og moduler som benyttes ved petroleumsutvinning. Norsk Fabrikasjonskontrakt 2007 (NF 07) og Norsk Totalkontrakt 2007 (NTK 07) er to fremforhandlede standardkontrakter som benyttes i denne sammenheng, enten direkte eller revidert og tilpasset den enkelte kontrakt.⁴ Det er en interessant utvikling at de to nevnte standard-

¹ NOU 2000:24. Et sårbart samfunn

² Almeløv, s. 9-10

³ *Innføring i petroleumsrett*, s. 1

⁴ Se mer om NF/NTK 07 i avhandlingens punkt 1.2.1

kontrakter, i hyppigere grad også anvendes på større byggeprosjekter som ikke har sammenheng med petroleumsvirksomhet.⁵

Formålet med avhandlingen er å redegjøre for hvordan standardkontraktene regulerer forholdet mellom kontraktspartene med hensyn til offentlige myndigheters krav til petroleumsvirksomheten. Avhandlingen vil vise hvilke myndighetskrav som er av betydning for kontraktsforholdet og hva slags plikter og rettigheter disse myndighetskravene påfører kontraktspartene. Det vil i den sammenheng også fokuseres på hvordan kontraktsforpliktelsene kan misligholdes, og hvilke konsekvenser det medfører for kontraktspartene.

Ettersom petroleumskontrakter er omfattende tilvirkningskontrakter, strekker de seg gjerne over lang tid fra kontraktsinngåelse til levering av kontraktsgjenstanden. Det er derfor en aktuell problemstilling at det oppstår nye myndighetskrav underveis i kontraktsforholdet. Avhandlingen vil redegjøre for hvordan kontraktspartene må forholde seg til slike nye og/eller endrede myndighetskrav som oppstår etter kontraktsinngåelsen, men før levering.

1.2 Rettskildesituasjon og metode

Den alminnelige rettskildelæren legges til grunn som metode for å håndtere juridiske problemstillinger i forbindelse med petroleumskontrakter. Temaet for avhandlingen reiser noen særskilte utfordringer når det gjelder rettskildesituasjonen ettersom avhandlingen ligger i krysningspunktet mellom den privatrettslige og offentligrettslige disiplin, men med hovedfokus på det privatrettslige – kontraktens håndtering av problemstillingene.

På et overordnet plan tilhører petroleumskontraktene det juridiske rettsområdet som gjerne benevnes kontraktsretten eller avtaleretten. Kontraktsretten behandler de spørsmål som

⁵ For eksempel deler av utbyggingen av Aker Brygge, Gardermoen og OL-anleggene på Lillehammer, se Kaasen, s. 44

oppstår i forbindelse med kontraktsparters forpliktelser og rettigheter gjennom inngåtte avtaler.

1.2.1 Standardkontraktene - NF 07 og NTK 07

Temaet for avhandlingen begrenser sterkt antallet relevante rettskilder. På kontraktsrettens område foreligger det avtalefrihet, kun begrenset av lovgivers generelle sensurbestemmelser og domstolenes kontroll.⁶ Tilvirkningskontrakter som benyttes ved petroleumsvirksomhet er ofte svært omfattende og detaljerte. Dette fører til at kontrakten i mange henseender er den eneste sentrale og avgjørende rettskilden.

I den første fasen av norsk oljeindustri benyttet de forskjellige operatører og selskaper egne standardiserte kontraktsvilkår.⁷ Etter ønske fra norsk mekanisk industri skjedde det en utvikling mot formaliserte standardkontrakter.⁸ De første tre standardkontraktene ble utarbeidet i 1983 med Mekaniske Verksteders Landsforening (MVL)⁹ på den ene siden og henholdsvis Norsk Hydro, Statoil og Norsk Industriforening for Oljeselskaper (NIFO) på den andre siden. De to viktigste individuelle sett med standardvilkår som skulle øve en betydelig innflytelse på de senere standardkontrakter, var henholdsvis Statoils og Hydros standardkontrakter. Sommeren 1985 ble det igangsatt nye forhandlinger mellom Mekaniske Verksteders Landsforening på den ene siden og selskapene Hydro, Statoil og Saga samlet på den andre siden. Forhandlingene førte frem til den første standardkontrakten, et ”agreed document”, som gikk under navnet Norsk Fabrikasjonskontrakt 1987. NF 87 har vært gjenstand for forhandlinger og revisjoner flere ganger, ved henholdsvis NF 92, NF 05 og nå NF 07.

⁶ Woxholt, s. 27

⁷ Se blant annet Kaasen, s. 23-30

⁸ Mestad, s. 237

⁹ Senere Teknologibedriftenes Landsforening (TBL) og fra 2005; Norsk Industri

Standardkontraktene, og særlig Norsk Fabrikasjonskontrakt 1992, har blitt ansett som svært vellykkede kontrakter. NF 92 har fungert som modell for flere senere standardkontrakter¹⁰, særlig innenfor offshorevirksomheten, eksempelvis ved NTK¹¹, NTK MOD¹² og NSC¹³. Som nevnt, er NF i økende grad også benyttet som standard på prosjekter som ikke kan relateres til petroleumsvirksomhet. Foruten i landentreprise er det tydelige spor av NF også i større IT-kontrakter og skipsbyggingskontrakter.¹⁴

Anvendelsesområdet til henholdsvis NF og NTK fremgår av standardkontraktenes protokoller. Protokollene er i stor grad materielt like. Protokollene er ikke formelt en del av standardkontraktene og er derfor heller ikke rettslig bindende for kontraktspartene, men har relevans og vekt som tolkningsfaktor.

Det fremgår av protokollen til NF 07 punkt 1, at standardkontrakten skal benyttes ved ”*større oppdrag om fabrikasjon for leveranser til norsk kontinentalsokkel*”. Standardkontrakten er utviklet med sikte på bruk i de kontraktsforhold hvor selskapet, eller en tredjepart, utfører det alt vesentlige av prosjekteringen. Prosjekteringen blir for leverandøren et kontraktsgrunnlag, og ikke en kontraktsplikt. Leverandørens hovedforpliktelser etter NF 07, er i første rekke å lage ”shop-drawings”¹⁵, kjøpe angitt materiale og utstyr, og utføre arbeidet slik at kontraktsgjenstanden kan leveres som beskrevet.¹⁶

Protokollen til NTK 07, punkt 1.1, angir at standardkontrakten skal benyttes ved kontrakter som ”*gjelder leveranser inneholdende prosjektering, innkjøp, bygging og eventuell instal-*

¹⁰ Se Kaasen, s. 45-46 og Marthinussen, s. 52

¹¹ Norsk Total Kontrakt

¹² NTK tilpasset modifikasjonskontrakter

¹³ Norwegian Subsea Contract

¹⁴ Se blant annet Kaasen, s. 45-49

¹⁵ Tegninger/retningslinjer som utarbeides av leverandøren før produksjon/tilvirkning av ulike moduler/enheter som ofte er mer detaljerte enn selve prosjekteringen.

¹⁶ Kaasen, s. 138

lasjon (...) til norsk kontinentalsokkel". NTK skiller seg således fra NF, ved at NTK er en standardkontrakt som i større grad tar hensyn til at leverandøren har et mer omfattende EPC¹⁷-ansvar. Prosjekteringen blir således en kontraktsplikt for leverandøren.

Standardvilkårene kjennetegnes ved at de er spesielt tilpasset kontrakter om tilvirkning av større komponenter og moduler til bruk i petroleumsvirksomhet. Bruken av standardvilkår og standardkontrakter har flere fordeler. Foruten at det både er praktisk, konfliktforebyggende og tidsbesparende, fører bruken av standardkontrakter til at kontraktskostnadene reduseres og at kontraktsadministrasjonen effektiviseres.¹⁸ Videre er det lettere å kalle inn en ekstern tredjepart i kontraktsforholdet for å utføre deler av arbeidet. Innføringen av standardkontrakter har også bidratt til mer ensartede og forutsigbare kontraktsforutsetninger for leverandørene og således forenklet prismekanismen. NF og NTK er utformet av profesjonelle parter, derfor anses standardkontraktene å være forholdsvis balanserte – noe som de første individuelle kontraktene ble kritisert for ikke å være.¹⁹

Foruten standardvilkårene, er kontraktens vedlegg, definert i artikkel 2.1, en svært viktig del av kontraktsdokumentene. Vedleggene angir enkeltheter og beskriver partenes konkrete kontraktsforpliktelser. Slike beskrivelser kan naturligvis ikke fremgå og fastsettes i generelle standardvilkår.²⁰ Vedleggene danner således grunnlaget for mange av de vurderinger som foretas etter standardvilkårene. I tilfelle motstrid mellom kontraktens dokumenter, gir standardkontraktens artikkel 2.3 anvisning for hvilke dokumenter som har prioritet.

¹⁷ Engineering, Procurement, Construction

¹⁸ Almeløv, s. 3 flg.

¹⁹ Almeløv, s. 1

²⁰ Kaasen, s. 83

1.2.2 Tolkning av standardkontraktene

Det følger av NF artikkel 37.1 og NTK artikkel 38.1 at kontraktene skal være undergitt og tolkes i samsvar med norsk rett.²¹ Prinsippene for hvordan standardkontraktene skal tolkes, utspringer dermed fra den alminnelige norske kontraktsretten.

Det ubestridte utgangspunktet i kontraktsretten, er at det sentrale tolkningsmomentet er en naturlig og objektiv språklig forståelse av kontraktens ordlyd.²² Dette utgangspunktet forsterkes ved tolkningen av NF og NTK, der vilkårene er fremforhandlet over lengre tid av profesjonelle parter – med formål å skape en balansert standardkontrakt.

I kontraktsretten er det et alminnelig og relevant tolkningsmoment å vektlegge forhandlinger og forarbeider forut for den endelige kontraktsinngåelse, for å kunne avklare partenes forutsetninger i forkant av avtaleinngåelsen.²³ Her skiller tolkningen av NF og NTK seg fra den alminnelige kontraktsretten. Standardvilkårene er for det første, fremforhandlet av andre enn partene selv, og for det andre, er det vanskelig å fastslå hva de opprinnelige forhandlingspartene la til grunn ved formuleringene. Forarbeidene og møtereferatene gir få holdepunkter og er ikke utformet med det formål å kunne være en rettskildefaktor. Dette reduserer vekten av standardkontraktenes forarbeider og forhandlinger.²⁴

Det har blitt hevdet i juridisk teori at avtalte standardkontrakter bør behandles og tolkes som ”privat lovgivning”.²⁵ Særlig hvordan standardvilkårene har kommet i stand, men også virkningene av dem, medfører at standardvilkårene har likhetstrekk med ordinær lovgivning. Betydningen av å tolke standardkontraktene som privat lovgivning, fremfor ordinær kontraktstolkning, viser seg på flere måter. Foruten mindre vekt på forarbeider og forhand-

²¹ Kaasen s. 871 flg.

²² Se blant annet Hagstrøm, s. 43

²³ Se blant annet Woxholt, s. 414

²⁴ Kaasen, s. 54-56

²⁵ Bull, *Avtalte standardvilkår*, s. 100 flg.

linger, er det mindre grunn til å la uklarhet om forståelsen gå ut over den ”sterke” kontraktspart. Terskelen for å tilsidesette avtalevilkår, for eksempel etter avtaleloven § 36, blir også høyere ved et ”agreed document”.

1.2.3 Andre relevante rettskilder

Problemstillinger som oppstår vedrørende partenes kontraktsforpliktelser, søkes i utgangspunktet løst gjennom en tolkning av kontrakten. Selv om standardkontraktene er omfattende og detaljerte, er det ikke slik at standardvilkårene dekker alle potensielle konflikter. Det blir da et spørsmål om hvilke andre rettskilder og bakgrunnsrett som har relevans og vekt.²⁶

Standardkontraktene NF og NTK anvendes på det som tradisjonelt kalles tilvirkningskjøp. Det kan derfor spørres om hvorvidt kjøpsloven kommer til anvendelse som relevant bakgrunnsrett. Kjøpsloven angir i § 2 (1) at ”loven gjelder bestilling av ting som skal tilvirkes, når ikke den som bestiller skal skaffe en vesentlig del av materialet”. Problemstillingen har vært gjenstand for diskusjon i juridisk teori, hvor særlig Kaasen²⁷ og Mestad²⁸ har konkludert med at kjøpsloven kommer til anvendelse med den begrunnelse at det i utgangspunktet er sjelden at selskapet står for en vesentlig del av materialene.²⁹ Hvorvidt kjøpsloven kommer til anvendelse, må derfor vurderes konkret etter tolkning av den enkelte kontrakt.

Om kjøpsloven eller annen deklarasjonslov kommer til anvendelse på standardkontraktene, er i denne avhandlingen av underordnet betydning. Det er ingen lovgivning som direkte regulerer hvordan kontraktsparter, for denne typen kontrakter, skal forholde

²⁶ Kaasen, s. 50 flg.

²⁷ Kaasen, s. 52

²⁸ Mestad, s. 235

²⁹ Se annerledes Almeløv, s. 10-11, Tapper og Borchsenius (Kaasen, s. 52)

seg til offentlige myndighetskrav. Deklaratorisk lovgivning kan imidlertid være interessant i den grad de gir uttrykk for alminnelige obligasjonsrettslige prinsipper.³⁰

Uavhengig hvilken bransje og rettsområde tilvirkningskontrakten tilhører, oppstår mange like problemstillinger for den type kontrakter. Komparative betraktninger kan således belyse problemstillinger som oppstår i tilknytning til NF og NTK. Bygge- og entreprisekontrakter, skipskontrakter og IT-kontrakter kan gi uttrykk for prinsipper som kan være relevante ved fastleggelsen av innholdet i petroleumskontrakter.

I denne avhandlingen vil det sees hen til hvordan tilvirkningskontrakter på entrepriserettens område behandler tilsvarende problemstillinger. Entrepriseretten kjennetegnes, på et overordnet plan, ved at den ene kontraktsparten skal utføre et byggeprosjekt på fastlandet for den andre kontraktsparten.³¹ Entrepriseretten med dens standardkontrakter, særlig NS 8405, kan således ha betydelig interesse for tolkningen av NF og NTK.³²

Generelt foreligger det svært få høyesterettsavgjørelser hvor domstolen har tatt stilling til spørsmål i tilknytning til standardkontraktene NF eller NTK.³³ Det eksisterer noe underrettspraksis, men det er av svært begrenset mengde. Dette har flere årsaker. For det første er det etablert egne tvisteløsningsmekanismer i standardkontraktene. Uenigheter som oppstår underveis i kontraktsforholdet, særlig i forbindelse med endringsreglene, blir som oftest løst utenfor domstolene, blant annet ved forlik og voldgift eller foreløpig ved ”ekspertavgjørelser”. NTK artikkel 38.2, angir uttrykkelig at tvister som oppstår i forbindelse med kontrakten, og som ikke løses i minnelighet, skal avgjøres ved voldgift om ikke partene avtaler noe annet. En gjennomgang av offentlig tilgjengelige rettsavgjørelser, voldgiftsav-

³⁰ Se eksempelvis Hagstrøm, s. 28-32

³¹ Marthinussen, s. 45-53

³² Almeløv, s. 11-13

³³ Kaasen, s. 57

gjørelser og ekspertavgjørelser, viser at det for avhandlingens tema – myndighetskrav - ikke foreligger noen særlig relevante avgjørelser.

Det foreligger forholdsvis lite litteratur angående petroleumskontrakter sammenlignet med andre deler av kontraktsretten.³⁴ Avhandlingens tema er sparsommelig behandlet i juridisk teori. Det er imidlertid uunngåelig å nevne Knut Kaasens fremstilling; ”*Petroleumskontrakter med kommentarer til NF og NTK 05*”. Kaasens fremstilling angående standardkontraktene er, per dags dato, den nyeste og utvilsomt mest omfattende som foreligger. For øvrig vises til litteraturlisten for en oversikt over annen relevant litteratur.

1.3 Terminologi og begrepsbruk

Avhandlingen søker å benytte begreper som er i samsvar med standardkontraktens definisjoner i artikkel 1. Enkelte begreper vil defineres og forklares i sin naturlige sammenheng med den aktuelle problemstillingen.³⁵

I avhandlingen skal ”*kontraktsgjenstanden*” forstås som den gjenstand som etter kontrakten skal tilvirkes og leveres. Med ”*leverandøren*” menes den kontraktsparten som skal tilvirke og ferdigstille kontraktsgjenstanden. Bestilleren av kontraktsgjenstanden, som opptrer på vegne av rettighetshavergruppen, vil bli benevnt ”*selskapet*”.

Med ”*prosjektering*” forstås utarbeidelse av de planer, tegninger og spesifikasjoner som er nødvendige for å kunne tilvirke kontraktsgjenstanden. Prosjekteringen definerer, beskriver og designer den kontraktsmessige ytelse, og hvilken fremgangsmåte som skal benyttes for å nå riktig tilvirkningsresultat.³⁶

³⁴ Kaasen, s. 58-59

³⁵ For eksempel ”force majeure” og ”forutsetningslæren”.

³⁶ Kaasen, s. 138

Med ”*totalkontrakt*” og ”*totalentreprise*” forstås kontraktsforhold hvor leverandøren inngår kontrakt med selskapet om en totalleveranse, altså inkludert prosjektering og utførelse. Standardkontrakten NTK er utformet med særlig hensyn til slike omfattende byggeprosjekter.

Med ”*fabrikasjonskontrakt*” og ”*utførelsesentreprise*” forstås kontraktsforhold hvor leverandøren inngår kontrakt med selskapet om fabrikasjon av et byggeobjekt, men som ikke omfatter prosjekteringen. Standardkontrakten NF er utformet med særlig hensyn til slike fabrikasjonskontrakter.

1.4 Avgrensninger

Avhandlingen avgrenses mot andre standardkontrakter som berører avhandlingens tema. Særlig landbaserte bygge- og entreprisekontrakter, IT-kontrakter og skipsbyggingskontrakter kan reise likeartede spørsmål, men på grunn av avhandlingens tillatte lengde, kan dette ikke behandles inngående.

Avhandlingen avgrenses mot andre standardkontrakter som ofte faller inn under terminologien ”petroleumskontrakter”. Standardkontraktene; NSC, NTK MOD, NL, NLM og Orgalime med flere, vil således ikke behandles.

Myndighetskrav reguleres flere steder i standardkontraktene. Avhandlingen avgrenses mot partenes plikter til å innhente nødvendige eksterne tillatelser, jf. artikkel 5.2, og mot leverandørens opplysningsplikt, om informasjon som kreves av myndighetene, overfor selskapet, jf. artikkel 5.3. Det avgrenses også mot leverandørens plikt til å legge vekt på sikkerhetsmessige forhold etter artikkel 4.1.

Endelig avgrenses mot kontraktspartenes offentligrettslige forhold og eventuelle straffean-svar som kan følge av manglende overholdelse av myndighetskrav.

1.5 Veien videre

Avhandlingen er strukturert med utgangspunkt i hvordan standardkontraktenes artikkel 5.1 er oppbygd.

Avhandlingens punkt 2, presenterer standardkontraktenes rettslige grunnlag for regulering av myndighetskrav.

Avhandlings punkt 3, analyserer omfanget av og innholdet i de kontraktsforpliktelser som pålegges leverandøren.

Avhandlingens punkt 4 og 5 behandler leverandørens mislighold av forpliktelsen til å etterleve myndighetskrav og hvilke sanksjoner leverandøren da risikerer.

Avhandlingens punkt 6, redegjør for hvordan standardkontraktene håndterer nye myndighetskrav som oppstår etter kontraktsinngåelsen og partenes adgang til å kreve justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.

Avhandlingens punkt 7, behandler grensene til force majeure og læren om bristende forutsetninger ettersom myndighetskrav representerer situasjoner med uklare grenser til nevnte regelverk.

Avslutningsvis, i punkt 8, vil det gis en kort oppsummering og noen avsluttende bemerkninger knyttet til avhandlingens tema.

2 Petroleumskontraktens regulering av myndighetskrav

2.1 Innledning

Risikoen for skader og ulykker sammen med hensyn til helse, miljø og sikkerhet, i industrien og under produksjon på sokkelen, har ført til høye krav og et omfattende regelverk for norsk petroleumsvirksomhet.³⁷ Myndighetskrav har ført til at norsk petroleumsvirksomhet kan vise til gode resultater og anses som verdensledende når det gjelder sikkerhet i et internasjonalt perspektiv.

Norsk petroleumsvirksomhet blir strengt regulert fra ulike offentlige myndigheter. Myndighetsutøvelse er i utgangspunktet et forhold mellom det offentlig kompetente organet og det rettssubjektet som utøvelsen retter seg mot. Standardkontraktene har, blant annet på grunn av hensyn som behandles i punkt 2.3, valgt å regulere dette offentligrettslige forholdet i standardkontraktenes artikkel 5.1.

Standardkontraktene, NF og NTK, er strukturert på en slik måte at flere av kontraktens generelle regelsett overlapper hverandre. For eksempel anvendes endringsordresystemet i alle tilfeller der kontrakten gir partene krav på justering av kontraktsprisen og/eller fremdriftsplanen – således også i situasjoner hvor nye myndighetskrav oppstår etter kontraktsinngåelsen.

Avhandlingens punkt 2 vil først presentere standardkontraktenes regulering av myndighetskrav og hvilke hensyn reguleringen søker å ivareta. Dernest vil det gis en kort innføring i standardkontraktenes generelle endringsordresystem og forskjellen mellom leverandørens arbeidsplikt og arbeidsrett.

³⁷ Se blant annet stortingsmelding nr. 28 (2010-2011) punkt 4.3.3

2.2 Rettslig grunnlag i NF 07 og NTK 07

Myndighetskrav ble, allerede fra de første petroleumskontrakter, regulert gjennom standardvilkår i de individuelle kontraktene. Ordlyden som ble benyttet i Statoils standardkontrakt av 1983,³⁸ artikkel 4.2 sammenholdt med artikkel 9.5, er tilnærmet identisk, både redaksjonelt og materielt, med den som i dag eksisterer i NF/NTK 07 artikkel 5.1.

Norsk Fabrikasjonskontrakt 2007 regulerer myndighetskrav i artikkel 5.1. Bestemmelsen består av to ledd og er plassert i kontraktens del II – ”*utførelsen av arbeidet*”. Del II regulerer svært forskjellige, men sentrale sider av leverandørens forpliktelser før levering. Foruten de privatrettslige forpliktelser som partene frivillig påtar seg, transformerer kontraktens del II flere av partenes offentligrettslige forpliktelser til også å bli en del av kontrakten.

Norsk Totalkontrakt 2007 har i artikkel 5.1 inntatt tilsvarende regulering med den nøyaktig samme ordlyden. I teorien er det antatt at NTK artikkel 5.1 i utgangspunktet ikke representerer noen materielle forskjeller,³⁹ men som avhandlingen vil vise,⁴⁰ blir det i realiteten noen forskjeller, grunnet leverandørens mer omfattende EPC-ansvar ved totalentrepriser.

Artikkel 5.1 angir i første ledd, en plikt for leverandøren til å ”*holde seg informert om og rette seg etter*” visse kategorier myndighetskrav. Bestemmelsen regulerer i annet ledd hvilken adgang kontraktspartene har til å kreve justering av tid og/eller pris, hvis myndighetskrav oppstår etter kontraktsinngåelsen.

Selv om det er inntatt en spesiell kontraktsregulering av myndighetskrav i artikkel 5.1, har problemstillingene som oppstår, kontaktflater til andre reguleringer både i og utenfor standardkontrakten. Foruten forutsetningslæren, er det uklare grenser til reglene om force majeure (artikkel 28), sikkerhetsmessige forhold for å ivareta liv, helse, eiendom og miljø (ar-

³⁸ Statoil 1983

³⁹ Kaasen, s. 119

⁴⁰ Se særlig avhandlingens punkt 3.2

tikkel 4.1) og skadesløsholdelse i forbindelse med krav fra offentlige myndigheter ved fjerning av vrak eller forurensning fra fartøyer i forbindelse med arbeidet (artikkel 30.3). Artikkel 5.1 må således ikke leses isolert, men forstås i sammenheng med annen kontraktsregulering.

2.3 Hensyn bak reguleringen av myndighetskrav

Det er en fin sontring mellom hensynene som begrunner hvorfor myndighetene har sett det nødvendig å regulere norsk petroleumsvirksomhet, og hvorfor forhandlingspartene har sett det formålstjenlig å regulere myndighetskrav i kontrakten. Glidende overganger og sammenfallende hensyn gjør det naturlig å presentere dette i en samlet fremstilling.

Det grunnleggende formålet med å regulere offentlige myndighetskrav i standardkontraktene, er først og fremst ønsket om å produsere en kontraktsgjenstand som er godkjent for dens tiltenkte bruk. Ettersom det er selskapet, som rettighetshaver, som er ansvarlig overfor myndighetene under produksjonen på norsk sokkel, er naturligvis selskapet interessert i at leverandøren overholder de myndighetskrav som til enhver tid gjelder for kontraktsgjenstanden.⁴¹ Det er verken i leverandørens eller selskapets interesse at kontraktsgjenstanden ved levering, ikke tilfredsstillende oppfyller de offentligrettslige krav, og dermed ikke oppnår de nødvendige godkjenninger og tillatelser.

Det er også et grunnleggende hensyn for kontraktspartene at tilvirkningen, foregår i samsvar med offentlige myndighetskrav. Tilvirkningsarbeidet på byggeplassen innebærer risiko for skade på personell, tredjepart, gjenstander og miljø. Implementering og etterlevelse av myndighetskrav, reduserer faren for at skader og ulykker oppstår på byggeplassen.

Det er i leverandørens og selskapets interesse at den norske industrien og det konkrete tilvirkningsarbeidet, utføres så profesjonelt som mulig. Situasjonen for norsk petroleumsin-

⁴¹ Borchsenius, s. 122

dustri i dag, innebærer at et aktivt forhold til myndighetskrav er et komparativt fortrinn for en sterkt presset industri. Reguleringen av myndighetskrav i standardkontrakten kan således føre til en nasjonal kompetanseheving for leverandørindustrien.

Petroleumskontraktene innebærer for de fleste tilvirkningsarbeider at det tar lang tid fra kontraktene blir underskrevet og til tidspunktet for levering av kontraktsgjenstanden. Det er således ikke unaturlig at det skjer en utvikling både med hensyn til teknologi, men også når det gjelder synet på hva som er en ”riktig” regulering av risikoutsatt virksomhet. Selv om kontraktspartene ikke kan forutse hvilke krav myndighetene kan komme til å fastsette i fremtiden, skaper det forutsigbarhet og trygghet for partene å kunne forholde seg til en fastlagt kontraktsregulering som søker å løse de problemstillinger som utløses ved endrede og nye myndighetskrav.

Offentlige myndighetskrav fastsatt etter kontraktsinngåelsen, er utenfor partenes kontroll. Disse kravene kan likevel i stor grad prege kontraktsarbeidet, både når det gjelder fremdriftsplan og kostnader. Partenes avtalte utgangspunkt kan således forrykkes betydelig. For å avverge at partenes opprinnelige posisjon i kontrakten skal endres som følge av handlinger fra utenforstående tredjepart, sikrer reguleringen av myndighetskrav at kontrakten opprettholder sin avtalte balanse.

Petroleumsvirksomheten representerer en stadig mer globalisert bransje. Særlig ved årsskiftet 2012/2013 gikk flere store tilvirkningskontrakter, hvor kontraktsgjenstanden skal benyttes på norsk sokkel, hovedsakelig til Asia. Standardkontraktenes regulering av myndighetskrav blir ikke mindre viktig ved denne utviklingen. Leverandørens absolutte plikt til å holde seg informert om og å rette seg etter gjeldende myndighetskrav, både på byggeplassen og der kontraktsgjenstanden skal benyttes, blir av særlig betydning når leverandøren, eller engasjert underleverandør, skal utføre arbeidet i stater som ikke automatisk er kjent med de krav og standarder som stilles på norsk sokkel.

Foruten de hensyn som er nevnt ovenfor, er det grunn til å trekke frem et mer subtilt hensyn og formål med standardkontraktenes regulering av myndighetskrav. I tillegg til aktørenes åpenbare interesse i å avverge skader og ulykker med omfattende konsekvenser for miljø, personer og gjenstander, vil dette også virke positivt på aktørenes omdømme. Økt fokus på for eksempel menneskerettigheter, miljøvern, energiproblematikk og sosial dumping, fører til at kontraktspartene har et sterkt ønske om å ikke drive aktivitet i gråsonen av det myndighetene aksepterer. For å sikre partenes anerkjennelse, forståelse og legitimitet, er standardkontraktenes regulering av myndighetskrav, et adekvat virkemiddel.

2.4 Standardkontraktenes endringsordresystem

Standardkontraktens artikkel 5.1 (2), fører kontraktspartene inn i endringsordresystemet. Her fastsettes fremgangsmåten for å kreve justering av kontraktspris eller fremdriftsplan for nye myndighetskrav etter kontraktsinngåelsen. I det følgende vil det gis en kort innføring i hovedtrekkene av standardkontraktenes endringsordresystem, før avhandlingen i punkt 6.5 vil vise endringsreglenes konkrete anvendelse på myndighetskrav.

Endringsreglene får i konteksten av nye myndighetskrav, særlig betydning i to henseender. For det første vil endringsreglene behandle en eventuell tvist om hvorvidt vilkårene etter artikkel 5.1 (2) for justering av pris eller fremdriftsplan, faktisk foreligger.⁴² For det andre vil endringsreglene behandle en eventuell tvist om hvilke konkrete justeringer som skal foretas i kontraktsprisen eller fremdriftsplanen.⁴³

Ett av de mest særpregede trekk ved standardkontraktene NF og NTK, er nettopp det formalistiske endringsordresystemet.⁴⁴ De to standardkontraktene samsvarer i det alt vesentli-

⁴² Se avhandlingens punkt 6.4

⁴³ Kaasen, s. 130 flg.

⁴⁴ Kaasen, s. 269 flg.

ge. Med ”endringsordresystemet” forstås standardkontraktenes endringsregler i artikkel 12 til 16 som gir partene adgang til å endre kontraktsforpliktelsene etter kontraktsinngåelsen.

Petroleumskontraktene er ofte svært omfattende og strekker seg gjerne over flere år fra kontraktsinngåelse til levering av kontraktsgjenstanden. Partenes, og særlig selskapets, behov for fleksibilitet, har ført til en grundig regulering av dynamikken i kontraktsforholdet. Selskapets vide rett til å kreve endring av arbeidet, fremgår av artikkel 12.1, sammenholdt med begrensningen i artikkel 12.1 (3).

Kjernen i endringsordresystemet er ”endringsordren”, heretter benevnt ”VO” etter den engelske oversettelsen, ”Variation Order”.⁴⁵ Endringsordren er den formelle og rettmessige adgangen selskapet har til å endre arbeidet og leverandørens kontraktsforpliktelser. Endringsordren utstedes i henhold til standardkontraktenes artikkel 14.1. Selskapet gis dermed ”myndighet til ensidig å pålegge leverandøren å utføre et annet arbeid, eller utføre arbeidet på en annen måte eller til en annen tid enn det kontrakten forutsetter”.⁴⁶ Endringsordren skal foruten å beskrive endringen, også angi hvilken justering som skal foretas i kontraktsprisen eller fremdriftsplanen. Disse virkningene kan være helt eller delvis uavklarte på tidspunktet som selskapet utsteder endringsordren, men den gir likevel leverandøren en arbeidsplikt⁴⁷ til å iverksette ordren.⁴⁸

Leverandøren kan med hjemmel i standardkontraktenes artikkel 16.1, kreve endringsordre utstedt av selskapet. Leverandørens fremsettelse av ”endringsordrekav” benevnes heretter ”VOR” etter den engelske oversettelsen ”Variation Order Request”.⁴⁹

⁴⁵ NF / NTK artikkel 1.5

⁴⁶ Kaasen, *Fabrikasjonskontrakten*, s. 311

⁴⁷ Se nærmere avhandlingens punkt 2.5

⁴⁸ Kaasen, s. 282

⁴⁹ NF / NTK artikkel 1.6

I tillegg til de situasjoner hvor selskapet krever utført et nærmere bestemt arbeid, må leverandøren også fremsette krav om endringsordre der kontrakten forutsetter at leverandøren har krav på at selskapet holder ham skadesløs gjennom utstedelse av en endringsordre.⁵⁰ Reglene om endring i relevant lovgivning etter kontraktsinngåelsen, artikkel 5.1 (2), kan blant annet gjelde for en slik situasjon.

I utgangspunktet kan selskapet besvare leverandørens VOR på to forskjellige måter. Selskapet kan enten akseptere leverandørens anførsel om at arbeidet ikke er omfattet av den opprinnelige kontrakten, eller de kan imøtegå leverandørens påstand. Hvis selskapet aksepterer leverandørens anførsel, utsteder selskapet en VO etter artikkel 14.1. Hvis selskapet mener det ikke er grunnlag for å utstede en VO, utsteder selskapet en ”omtvistet endringsordre” etter artikkel 16.2, heretter benevnt ”DVO”, etter den engelske oversettelsen ”Disputed Variation Order”.⁵¹

Endringsreglene inneholder videre bestemmelser om virkningene av at det foreligger en endring av arbeidet.⁵² Standardkontraktens artikkel 15, sammenholdt med artikkel 13, regulerer konsekvensene av at VO utstedes, ved å fastsette hvordan vederlaget og fremdriftsplanen konkret skal justeres. I grove trekk skal vederlaget og fremdriftsplanen justeres slik at virkningen reflekterer og gjenspeiler den faktiske endringen i leverandørens plikter.⁵³

Endringssystemet inneholder både materielle og prosessuelle regler. Av de prosessuelle reglene, er fristbestemmelsene som inneholder relativt strenge preklusjonsregler av særlig betydning for denne avhandlingen. Årsaken til at kontrakten opererer med preklusive fris-

⁵⁰ Kaasen, s. 416-417

⁵¹ NF / NTK artikkel 1.19

⁵² Kaasen, s. 348 flg.

⁵³ Kaasen, s. 284

ter, er først og fremst for å sikre en nødvendig fremdrift i prosjektet.⁵⁴ Kontraktens system bygger på at selskapet, på et hvilket som helst tidspunkt, kan utstede VO og kreve at leverandøren endrer arbeidet. Leverandøren må derimot fremsette VOR ”uten ugrunnet opphold” etter at selskapet har krevd et arbeid utført, for å kunne gjøre gjeldende at arbeidet er et endringsarbeid, jf. artikkel 16.1 (2). Konsekvensen av at VOR fremmes for sent, er at selskapet kan avvise leverandørens krav. Det omtvistede arbeidet må da gjennomføres som om det er en del av leverandørens opprinnelige kontraktsforpliktelser. Arbeidet må, for de tilfeller hvor de preklusive frister er utløpt, utføres i henhold til den opprinnelige fremdriftsplanen og uten tilleggsvederlag.⁵⁵

Endringsreglene inneholder også prosessuelle tvisteløsningsregler. Tvister som oppstår mellom kontraktspartene som følge av uenighet om endringsarbeider, dreier seg i hovedsak om to forhold.⁵⁶ For det første kan situasjonen være at partene er uenige om hvorvidt det omtvistede arbeidet representerer en endring av den opprinnelige kontrakten. For det andre kan situasjonen være at partene er enige om at det foreligger en endring av kontrakten, men er uenige om hvilke konsekvenser endringen skal ha for fremdriftsplanen eller vederlaget.

Tvist om hvorvidt det foreligger en endring av kontrakten, behandles av standardkontraktens DVO-regler i artikkel 16. Reglene innebærer at spørsmålet skal fremlegges og avgjøres av en ”ekspert”. Formålet med å trekke inn en ekspert, er å sørge for en effektiv, billig og forholdsvis enkel foreløpig avgjørelse av tvisten, slik at leverandøren får tilgang til likvide midler for å finansiere endringen.⁵⁷ Leverandørens trenger derfor en rask avklaring på om han pålegges en arbeidsplikt, mens selskapet ønsker avklaring på om arbeidet nødvendigvis gjør utstedelse av endringsordre med de konsekvenser det medfører.

⁵⁴ Kaasen, *Formalisme*, s. 54 flg

⁵⁵ Kaasen, s. 432

⁵⁶ Kaasen s. 291

⁵⁷ Kaasen, s. 452

Tvist om konsekvensene av endringsarbeid innebærer ikke bruk av ekspert og reguleres i artikkel 15, sammenholdt med artikkel 13. Eksperten har ikke kompetanse til å avgjøre hvilke konsekvenser det skal ha, dersom arbeidet under DVO-en anses som et endringsarbeid. Partene er her henvist til ordinært søksmål, jf. artikkel 37.2.

2.5 Standardkontraktenes arbeidsplikt og arbeidsrett

Leverandørens arbeidsplikt og rett til å iverksette arbeid er grunnleggende forskjellig. Arbeidsplikten gir, i motsetning til arbeidsretten, ikke leverandøren et valg, men er et direkte pålegg. Standardkontraktenes regulering av leverandørens arbeidsplikt og arbeidsrett, kommer også til syne ved reguleringen av myndighetskrav.

Leverandørens arbeidsplikt kan følge av kontrakten selv, av selskapets formløse instruks, gjennom tegningsrevisjon, endringsordre eller omtvistet endringsordre.⁵⁸ Kontrakten og dens vedlegg representerer det viktigste grunnlaget for leverandørens arbeidsplikt. Leverandørens plikt til å iverksette arbeidet, benevnes ofte som leverandørens ”hoppeplikt”, og innebærer at leverandøren må iverksette arbeidet selv om ikke alle virkninger er klarlagt, jf. artikkel 15.1.⁵⁹

Leverandørens arbeidsplikt og arbeidsrett vedrørende myndighetskrav, følger av standardkontraktenes artikkel 5.1 (1) og kontraktens vedlegg, eller gjennom selskapets utstedte endringsordre. Arbeidsretten innebærer at selskapet ikke kan motsette seg leverandørens arbeid, og at arbeidet skal behandles som en del av det ordinære kontraktsarbeidet. Leverandørens rett til å iverksette arbeidet, med grunnlag i artikkel 5.1 (1), kan komme i konflikt med selskapets ønsker – og da særlig selskapets privilegium til å styre prosjektet og velge mellom forsinket fremdrift eller økte kostnader.

⁵⁸ Tørum, s. 173 flg.

⁵⁹ Kaasen, s. 283

Forskjellen mellom leverandørens arbeidsplikt og arbeidsrett, reiser interessante spørsmål i tilfeller der myndighetskrav oppstår etter kontraktsinngåelsen. Det blir da av avgjørende betydning om det foreligger en arbeidsplikt og/eller arbeidsrett for leverandøren, ettersom det kan spørres hvorvidt selskapet bør ha rett til å prioritere mellom forsinkelse eller økte kostnader ved å velge å ta levering – til tross for at artikkel 5.1 ikke er overholdt og kontraktgjenstanden ikke tilfredsstillende gjeldende myndighetskrav.

3 Leverandørens forpliktelser

3.1 Presentasjon av artikkel 5.1 (1)

Standardkontraktens artikkel 5.1 (1) inneholder den sentrale reguleringen av leverandørens kontraktsforpliktelse vedrørende myndighetskrav. Bestemmelsen har identisk utforming i NF 07 og NTK 07, og lyder slik:

Art. 5.1 (1):

”Leverandøren skal holde seg informert om og rette seg etter:

- a) lover og forskrifter som gjelder på en Byggeplass og det sted der Kontraktsgjenstanden i henhold til Kontrakten skal benyttes, og*
- b) krav og pålegg som er fastsatt av klasseinstitusjoner og offentlige myndigheter, og*
- c) gjeldende fagforenings- og lønnsavtaler”*

Bakgrunnen og formålet med artikkel 5.1 (1) er først og fremst, selskapets ønske om at kontraktsutførelsen og kontraktsgjenstanden skal være i henhold til de krav og regler som til enhver tid er fastsatt. Leverandøren vil ofte ha god kunnskap om de myndighetskrav som knytter seg til utførelsen og/eller kontraktsgjenstanden og er i realiteten den av kontraktspartene som har direkte påvirkningsmulighet til å overholde og implementere gjeldende myndighetskrav.⁶⁰ Bestemmelsen sikrer derfor en generell og effektiv kontraktstyring som ivaretar selskapets interesser.

Avhandlingens punkt 3 vil først redegjøre for omfanget og innholdet av leverandørens kontraktsforpliktelser vedrørende myndighetskrav. Dernest vil det vurderes hvilke kategorier av myndighetskrav som er relevante og dermed omfattes av leverandørens forpliktelser.

⁶⁰ Krarup, *Ansvar og risiko*, s. 53 flg.

3.2 Leverandørens kontraktsforpliktelser

Det følger av standardkontraktens artikkel 5.1 (1) at leverandøren skal ”*holde seg informert om*” og ”*rette seg etter*” visse myndighetskrav.

Bestemmelsen beskriver to forskjellige kontraktsforpliktelser. For det første må leverandøren rette seg etter gjeldende myndighetskrav, dernest holde seg informert om og oppdatert på gjeldende myndighetskrav. Omfanget av og innholdet i disse forpliktelsene, vil bli forsøkt klarlagt i den videre fremstillingen.

Artikkel 5.1 (1) benytter ordet ”*skal*”. En naturlig språklig forståelse av ordlyden indikerer at det foreligger en absolutt og ubetinget plikt for leverandøren å oppfylle de to nevnte kontraktsforpliktelser.⁶¹

Ordlyden gir ingen holdepunkter for at det foreligger noen begrensninger i leverandørens absolutte kontraktsforpliktelse med hensyn til det tidspunkt myndighetskravet oppstår. Artikkel 5.1 (1) må derfor forstås slik at myndighetskrav som oppstår etter kontraktsinngåelsen, må behandles og etterleves på samme måte som om myndighetskravet forelå ved kontraktsinngåelsen.⁶² Det foreligger således en kontinuerlig og løpende forpliktelse for leverandøren helt frem til kontraktsforholdet avsluttes.

Standardkontraktene NF og NTK, fastslår i artikkel 29.1, at risikoen for kontraktsgjenstanden overføres fra leverandøren til selskapet ved leveringen.⁶³ Leverandørens forpliktelse til å holde seg informert om, og til å rette seg etter gjeldende myndighetskrav, opphører således ved levering. Leveringen defineres i artikkel 19.1 til å være det tidspunkt kontraktsvilkårene for opprettelse av leveringsprotokollen er oppfylt. I grove trekk innebærer vilkårene

⁶¹ Kaasen, s. 120

⁶² Se avhandlingens punkt 6 om nye og/eller endrede myndighetskrav etter kontraktsinngåelsen

⁶³ Kaasen, s. 485 flg.

at kontraktsgjenstanden må være ferdig tilvirket, leverandøren må ønske å levere og avtalt ferdigstillelsesdato må være innfridd.⁶⁴

Myndighetskravene som danner grunnlaget for leverandørens kontraktsforpliktelser, kan deles i to kategorier. Det må skilles mellom myndighetskrav som gjelder selve utførelsen av kontraktsarbeidet og myndighetskrav som knytter seg til selve kontraktsgjenstanden. Begge kategoriene av myndighetskrav omfattes av leverandørens kontraktsforpliktelse, men som avhandlingen vil vise, får sontringen betydning i flere situasjoner.

Leverandørens forpliktelser til å etterleve myndighetskrav, kan på et overordnet nivå, drøftes via to forskjellige innfallsvinkler.⁶⁵

For det første kan forpliktelsene knyttet til myndighetskrav, anses som en konkretisering av leverandørens alminnelige plikter etter standardkontraktens artikkel 4.1 (1). Denne fastslår at *”leverandøren skal utføre arbeidet på en fagmessig og aktsom måte”*. Hvis leverandøren ikke tar hensyn til offentligrettslige reguleringer og krav, kan selskapet hevde at arbeidet ikke er utført på en fagmessig og aktsom måte. Leverandørens tilsidesettelse av myndighetskrav, kan i slike tilfeller utgjøre et brudd på artikkel 4.1 (1) og artikkel 5.1 (1).

For det andre kan forpliktelser knyttet til myndighetskrav, anses som særskilte tilleggsplikter som pålegges leverandøren. Det kan argumenteres for at det ikke er overlapping og sammenfall mellom det som anses å være tilstrekkelig for å være fagmessig og aktsomt utført, og de krav som offentlige myndigheter og klasseselskaper stiller. En slik tilnærming vil føre til at etterlevelse av myndighetskrav, vil være en plikt som kommer i tillegg til den generelle plikten til å utføre arbeidet på en fagmessig og aktsom måte.

⁶⁴ Kaasen, s. 492 flg.

⁶⁵ Se blant annet Borchsenius, s. 122 flg.

I tidsrommet mellom kontraktsinngåelsen og overleveringstidspunktet, kan det inntreffe omstendigheter som fører til at partenes kontraktsforpliktelser må tilsidesettes og/eller revideres.⁶⁶ Kontraksreguleringen av force majeure eller læren om bristende forutsetninger kan føre til at leverandørens kontraktsforpliktelser må modifiseres. Omfanget og innholdet av leverandørens kontraktsforpliktelse til å holde seg informert om og å rette seg etter myndighetskrav, kan derfor opphøre som følge av slike omstendigheter. Hvorvidt det er aktuelt med tilsidesettelse av leverandørens forpliktelser på slike grunnlag, behandles i avhandlingens punkt 7.

3.2.1 Leverandørens plikt til å rette seg etter myndighetskrav

3.2.1.1 Hva innebærer leverandørens plikt til å "rette seg etter" myndighetskrav?

Den mest fremtredende kontraktsforpliktelsen for leverandøren etter artikkel 5.1 (1), er plikten til å "rette seg etter" gjeldende myndighetskrav. Det er først og fremst denne forpliktelsen som skal ivareta de ovenfor nevnte hensyn.

Det går et grunnleggende skille i ethvert kontraktsforhold, mellom det som ofte defineres som innsatsforpliktelser og resultatforpliktelser.⁶⁷ Innsatsforpliktelser innebærer at kontraktsparten skal utføre kontraktsforpliktelsen med faglig god innsats og adekvat omsorg. Resultatforpliktelser innebærer at kontraktsparten plikter å frembringe et konkret resultat eller en bestemt funksjon. Juridisk teori har, med bakgrunn i omfattende rettspraksis, angitt mengden av personlig arbeidsinnsats som et sentralt vurderingsmoment.⁶⁸ Sondringen har betydning for fastleggelsen av hva som er kontraktsmessig oppfyllelse av kontraktsforpliktelsene.

⁶⁶ Hagstrøm, s. 242 flg.

⁶⁷ Hagstrøm, s. 115

⁶⁸ Se blant annet Hagstrøm, s. 116 flg.

Ordlyden ”rette seg etter”, fremstår som vag og upresis. Det er derfor en krevende øvelse å fastlegge helt konkret hva leverandørens plikt omfatter. Formuleringen å ”rette seg etter” fremstår mindre forpliktende enn uttrykk som: ”skal overholde”, ”oppfylle”, ”gjennomføre” eller ”adlyde”. Hva innebærer det for leverandøren at han må ”rette seg etter” myndighetskrav?

På entrepriserettens område, blant annet i standardkontrakten NS 8405:2008, foreligger det en tilsvarende plikt for entreprenøren.⁶⁹ Ordlyden i standardkontraktens punkt 12.1 (1) er: *”Begge parter skal overholde de lover, offentlige forskrifter og vedtak som gjelder for deres kontraktsforpliktelser og for forholdene på byggeplassen”*. Ordlyden fraviker fra NF og NTK, ved at den presiserer at begge parter *”skal overholde”* myndighetskrav. Indikasjonen på at NS 8405:2008 pålegger entreprenøren en absolutt resultatforpliktelse, forsterkes ved at bestemmelsen, punkt 12.1 (2), gir entreprenøren *”rett til å nekte å utføre arbeid som ville være i strid med offentligrettslige krav stilt i lov eller i medhold av lov”*. Tilsvarende presisering og bestemmelse eksisterer ikke i NF og NTK.

Selv om ordlyden i NF og NTK er uklar og byr på en viss tvil, er det gode grunner for å behandle leverandørens kontraktsforpliktelse, på tilsvarende måte som for entreprenørens kontraktsforpliktelser etter NS 8405:2008. Leverandørens plikt til å rette seg etter myndighetskrav, må således forstås som en resultatforpliktelse. Fravikes myndighetskravene, til tross for leverandørens eventuelle gode innsats og forsøk, foreligger det et kontraktsbrudd.

Standardkontraktens artikkel 5.1 (1) angir derfor at leverandøren, overfor selskapet, er positivt kontraktsforpliktet til å overholde og oppfylle offentlige myndighetskrav. Dette inkluderer myndighetskrav som retter seg mot leverandørens utførelse av kontraktsarbeidet, for forholdene på byggeplassen og for de konkrete krav som stilles til selve kontraktsgjengen.

⁶⁹ Marthinussen, s. 154 flg.

3.2.1.2 Myndighetskrav knyttet til selve kontraktsgjenstanden

Selskapet har en betydelig interesse i at myndighetskrav knyttet til selve kontraktsgjenstanden overholdes og oppfylles. Leverandørens manglende oppfyllelse av slike myndighetskrav kan, i ytterste konsekvens, føre til at selskapet ikke kan anvende kontraktsgjenstanden til dens tiltenkte bruk på norsk sokkel. Myndighetenes formål med krav til kontraktsgjenstanden, er først og fremst å redusere risikoen for person-/tingskader, miljøulykker og andre uhell som følge av petroleumsutvinning. Krav til styrke- og utmattingsanalyser og krav for å hindre underdimensjonerte konstruksjoner, er eksempler på myndighetskrav som er knyttet til selve kontraktsgjenstanden.

7. november 2012 ble den hittil største evakueringsoperasjonen på norsk sokkel igangsatt, delvis som følge av at myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden ikke var tilstrekkelig oppfylt. Boligplattformen "Floatel Superior" på Njord-feltet begynte å krenge, blant annet fordi ankerbolsteret var underdimensjonert og at skroget ikke var sterkt nok.⁷⁰

Når det gjelder myndighetskravene knyttet til selve kontraktsgjenstanden, må det gjøres en sontring mellom totalkontrakter som gjelder totalentrepriser (NTK), og fabrikkasjonskontrakter som gjelder rene utførelsesentrepriser (NF).

Standardkontraktenes vedlegg, definert i artikkel 2.1 og presentert i avhandlingens punkt 1.2.1, innebærer at leverandørens forpliktelser vedrørende myndighetskrav blir forskjellig for de to kontraktstypene.⁷¹ Spesielt vil dette gjelde vedlegg A (arbeidsbeskrivelsen), E (spesifikasjoner) og F (tegninger) i NF, og vedlegg A (arbeidsbeskrivelsen) og E (selska-

⁷⁰ *Petroleumstilsynets varsel av 5. april 2013*

⁷¹ Kaasen, s. 82 flg.

pets dokumenter) i NTK. Disse vedleggene danner grunnlaget for leverandørens samlede kontraktsytelse ovenfor selskapet.⁷²

Arbeidsbeskrivelsen gir en generell beskrivelse av det arbeid som leverandøren er kontraktsforpliktet til å utføre.⁷³ Selv om arbeidsbeskrivelsen først og fremst har til formål å legge rammene for øvrige vedlegg, kan vedlegget også ha selvstendig betydning for fastleggelsen av partenes kontraktsforpliktelser.

Spesifikasjonene til kontraktsarbeidet, som er inntatt i NF – vedlegg E og NTK – vedlegg E, beskriver de kontraktsrettslige krav som stilles til leverandørens utførelse av arbeidet.⁷⁴ Myndighetskrav er ofte direkte inkorporert sammen med spesifikasjonene.

Tegningene som er tilgjengelige ved kontraktsinngåelsen, som er inntatt i NF – vedlegg F og NTK – vedlegg E, angir leverandørens utførelsesplikter ved fabrikkkontrakter, eller danner grunnlaget for den prosjektering leverandøren skal utføre ved totalkontrakter.⁷⁵

I totalentrepriser blir myndighetskrav knyttet til selve kontraktsgjenstanden av særlig viktighet. Leverandørens ansvar for og plikt til å utføre prosjekteringen, innebærer at etterlevelse og gjennomføring av offentlige myndighetskrav vedrørende kontraktsgjenstandens utforming og konstruksjon, vil være en del av leverandørens absolutte kontraktsforpliktelser, jf. NTK artikkel 5.1 (1). Det vil foreligge et kontraktsbrudd hvis leverandøren, ved prosjekteringen, ikke tilfredsstillir myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden, og derfor leverer en kontraktsgjenstand som ikke kan godkjennes og benyttes til dens tiltenkte bruk.

⁷² Almeløv, s.16 flg.

⁷³ Kaasen, s. 84

⁷⁴ Kaasen, s. 85

⁷⁵ Kaasen, s. 86

I fabrikkasjonskontrakter, og bruk av NF, kan ikke leverandøren pålegges en tilsvarende kontraktsforpliktelse til å oppfylle myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden. Denne type kontrakt forutsetter at prosjekteringen er utført av selskapet selv, eller av en tredjepart, og at leverandørens kontraktsforpliktelser, gjennom vedlegg A, E og F, er forbeholdt utførelsen av kontraktsarbeidet. Leverandørens plikt til å rette seg etter myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden er av underordnet betydning ettersom leverandøren skal følge de anvisninger og den prosjektering som er mottatt.

Hvis situasjonen er slik at selskapet bevisst overleverer prosjektering og tegninger som ikke tilfredsstillende myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden, må leverandørens ”absolute” plikt til å rette seg etter myndighetskrav modifiseres. Prosjekteringen blir for dette tilfellet leverandørens kontraktsgrunnlag, slik at mangler vedrørende myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden, ikke omfattes av leverandørens forpliktelse etter NF artikkel 5.1 (1). Selskapet, i egenskap av bestiller og byggherre, må alene bære risikoen for myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden i slike situasjoner. Skulle leverandøren finne prosjekteringen av kontraktsgjenstanden så lite tilfredsstillende at de finner det uforsvarlig å utføre byggingen, vil forutsetningslæren og avtalerevisjon være aktuelle rettslige grunnlag for leverandøren til å bryte kontrakten.

Hvis situasjonen derimot er slik at selskapet ubevisst overleverer prosjektering og tegninger som ikke tilfredsstillende myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden, er situasjonen mer uklar.

Det må i slike tilfeller spørres hvilken undersøkelses- og opplysningsplikt leverandøren har overfor selskapet.⁷⁶ Det rettslige grunnlaget for en slik forpliktelse følger, først og fremst, av standardkontraktenes artikkel 6.1, men vil også følge av den alminnelige lojalitetsplikt i kontraktsforhold. Det følger av NF artikkel 6.1 at ”*leverandøren skal søke etter mangler og*

⁷⁶ Kaasen, s. 146 flg.

uoverensstemmelser i Tegninger og Spesifikasjoner". Formålet med undersøkelsen er å avdekke eventuelle feil, men bestemmelsen gir få konkrete holdepunkter for hva det skal letes etter, og hvor omfattende undersøkelsen skal være. NF artikkel 5.1 (1), som konkret forplikter leverandøren til å rette seg etter myndighetskrav, må innebære at leverandøren har en særlig plikt til å undersøke om prosjektering, tegninger og spesifikasjoner oppfyller gjeldende myndighetskrav. Hvorvidt leverandørens undersøkelsesplikt, i henhold til artikkel 6.1, er oppfylt – må vurderes konkret i hvert tilfelle. Dersom leverandøren oppdager feil i prosjekteringen, er han pliktig til å varsle selskapet om dette, jf. artikkel 6.1 (2) og den alminnelige lojalitetsplikten.

Dernest må det spørres hvilken forpliktelse leverandøren har til å ”rette seg etter” og levere i henhold til gjeldende myndighetskrav, dersom selskapet ønsker kontraktsgjenstanden utført og levert i henhold til opprinnelige tegninger, spesifikasjoner og prosjektering – selv om leverandøren har opplyst om at de strider med myndighetskrav. Ordlyden i artikkel 5.1 (1), beskriver en absolutt plikt for leverandøren til å ”rette seg etter” gjeldende myndighetskrav, og angir ingen unntak. Dette utgangspunktet og leverandørens forpliktelse må i en slik situasjon modifiseres, ettersom situasjonen da må behandles på tilsvarende måte som om selskapet bevisst har overlevert prosjektering og tegninger som ikke tilfredsstillende myndighetskrav. Det kan ikke være leverandørens risiko om selskapet, på tross av informasjon og advarsler, ønsker kontraktsgjenstanden levert etter en arbeidsbeskrivelse som strider med myndighetskravene knyttet til kontraktsgjenstanden.

3.2.1.3 Myndighetskrav knyttet til utførelsen av kontraktsarbeidet

Myndighetskrav knyttet til utførelsen av kontraktsarbeidet er særlig i leverandørens, men også i selskapets, interesse at overholdes. Manglende overholdelse av myndighetskrav knyttet til utførelsen av arbeidet, kan medføre påbud fra offentlige myndigheter om å stanse arbeidet – noe som vil føre til forsinkelser.⁷⁷ Myndighetenes formål med å regulere og sette

⁷⁷ Krarup, *Ansvar og risiko*, s. 24

krav til utførelsen av arbeidet, er særlig å redusere risikoen for skader og ulykker på byggeplassen. Foruten at det å unngå skader på mennesker, miljø og materiell har en egenverdi i seg selv, kan kontraktsreguleringen også forhindre at leverandøren på grunn av tidspress akselererer arbeidet utilbørlig. Videre er en samlet petroleumsnæring også avhengig av tillit hos myndigheter, ansatte og i samfunnet for øvrig. Tillit skapes ved at myndighetskrav overholdes, og fungerer som tydelige grenser for hvordan arbeidet kan utføres.

Myndighetskrav knyttet til utførelsen av arbeidet, er i hovedsak bestemmelser som springer ut av arbeidsmiljølovgivning og helse-, miljø- og sikkerhetslovgivning med tilhørende forskrifter. Historien viser at arbeidsulykker av ulik alvorlighetsgrad, inntreffer relativt ofte. Et konkret eksempel på myndighetskrav knyttet til utførelsen av kontraktsarbeidet, kan for eksempel være myndighetskrav som regulerer sikring mot fall fra store høyder.

Leverandørens plikt til å rette seg etter myndighetskrav, tar først og fremst utgangspunkt i de krav og bestemmelser som direkte gjelder kontraktsgjenstanden eller utførelsen av kontraktsarbeidet.⁷⁸ Det er flere forhold som indikerer at leverandørens kontraktsforpliktelse til å etterleve myndighetskrav, også må utvides til å gjelde myndighetskrav som står i en mer indirekte tilknytning til selve utførelsen av kontraktsarbeidet. For eksempel er leverandøren kontraktsforpliktet til å rette seg etter arbeidsmiljøloven og brannforskrifter som gjelder på byggeplassen.⁷⁹ Leverandøren er således kontraktsforpliktet til å rette seg etter myndighetskrav som står i en indirekte tilknytning til kontrakten, dersom det kan konstateres en viss påvirkning på gjennomføringen av kontraktsarbeidet.

3.2.2 Leverandørens plikt til å holde seg informert om myndighetskrav

Det følger av standardkontraktenes artikkel 5.1 (1) at leverandøren, foruten å rette seg etter myndighetskrav, skal ”*holde seg informert om*” myndighetskrav. Leverandørens plikt til å

⁷⁸ Problemstillingen behandles nærmere i avhandlingens punkt 3.3.1, om ”lover og forskrifter”.

⁷⁹ Almeløv, s. 20

holde seg oppdatert og informert om gjeldende myndighetskrav, har flere likhetstrekk med leverandørens plikt til å rette seg etter myndighetskrav. Det som er nevnt ovenfor, i avhandlingens punkt 3.2.1, om leverandørens plikt til å rette seg etter myndighetskrav, er derfor langt på vei sammenfallende med leverandørens plikt til å holde seg informert om myndighetskrav.

Plikten til å holde seg informert og oppdatert om myndighetskrav med hjemmel i artikkel 5.1 (1), henger tett sammen med leverandørens plikt til å søke etter mangler og uoverensstemmelser i artikkel 6.1. Leverandøren er avhengig av å holde seg informert og oppdatert om myndighetskrav for å kunne gjennomføre nødvendige undersøkelser og kontroller.

Leverandørens kontraktsforpliktelse til å ”*holde seg informert*”, gjelder etter ordlyden, i utgangspunktet alle myndighetskrav, og strekker seg fra kontraktsinngåelsen og frem til leveringstidspunktet. Leverandørens plikt til å holde seg informert om myndighetskrav, må på samme måte som plikten til å rette seg etter disse krav, avgrenses mot de myndighetskrav som ikke har sammenheng med eller tilknytning til kontrakten. Det er for eksempel ikke et kontraktsbrudd om leverandøren ikke er oppdatert og informert om de myndighetskrav som regulerer den tillate bølgehøyden som kontraktsgjenstanden kan transporteres gjennom, forutsatt at transporten ikke er omfattet av leverandørens kontraktsforpliktelse.

3.3 Relevante myndighetskrav

For å kunne fastslå innholdet av leverandørens kontraktsforpliktelse, må det klargjøres hvilke myndighetskrav som er relevante, hvem som har fastsatt dem og hvilken sammenheng og tilknytning de må ha til kontraktsgjenstanden og/eller utførelsen av kontraktsarbeidet.

Standardkontraktens artikkel 5.1 (1), bokstav a) til c), angir ”*lover og forskrifter*”, ”*krav og pålegg*” og ”*fagforenings- og lønnsavtaler*” som relevante kategorier av myndighetskrav. Leverandørens kontraktsforpliktelse til å holde seg informert om og å rette seg etter myndighetskrav, blir påvirket ved bruk av internasjonale leverandører og situasjoner der

utførelsen av kontraktsarbeidet foregår utenfor norsk jurisdiksjon. Disse kategoriene av myndighetskrav vil presenteres i det følgende.

3.3.1 Lover og forskrifter – artikkel 5.1 (1), bokstav a)

Det følger av standardkontraktenes artikkel 5.1 (1), bokstav a), at leverandøren skal holde seg informert om og rette seg etter ”lover og forskrifter som gjelder på en Byggeplass og det sted der Kontrakts-gjenstanden i henhold til Kontrakten skal benyttes”.

Uttrykket ”lover og forskrifter” må forstås som en samlebetegnelse på bindende rettsregler vedtatt av kompetente myndigheter. Avhandlingen vil vise at norsk, utenlandsk og internasjonal lovgivning kan innebære relevante myndighetskrav etter standardkontraktenes artikkel 5.1 (1). Hvorvidt ”lover og forskrifter” er bindende regler vedtatt av kompetente myndigheter, må vurderes i henhold til staters respektive konstitusjonelle regler. Ettersom standardkontraktene NF og NTK først og fremst er utviklet til bruk for større oppdrag til norsk kontinentalsokkel, vil avhandlingen redegjøre for hvilke norske lover og forskrifter som er relevante etter standardkontraktenes artikkel 5.1 (1), bokstav a).

Standardkontraktenes lovsbegrep må, for norske lover, forstås og fastlegges i tråd med norsk statsrett og alminnelige rettskildelære. Standardkontraktenes ”lover” må forstås som den lovttekst som er vedtatt av den norske lovgivende forsamling, Stortinget.

Formelle lover må, etter norsk statsrett, vedtas på den måten som er beskrevet i Grunnloven §§ 76-79, og skal kunngjøres i Norsk Lovtidend. Dette inkluderer også internasjonale konvensjoner som med Stortingets samtykke og inkorporasjon, skal gjelde som norsk lov. Ordlyden i standardkontraktene er uklar med henblikk på hvorvidt rettsregler med bakgrunn i andre rettskildedefaktorer enn lov, dvs. ulovfestet rett, omfattes av artikkel 5.1 (1) bokstav a). På grunn av legalitetsprinsippet som innebærer at offentlig myndighetsutøvelse må skje på grunnlag av rettsregler gitt i lov eller i medhold av lov, fremstår problemstillingen som i

overkant teoretisk. På samme måte gjelder dette hvorvidt provisoriske anordninger⁸⁰ må antas å regnes som lov i kontraktens forstand. Den konklusjon som en statsrettslig og forvaltningsrettslig vurdering fører til, må også gjelde for standardkontraktenes artikkel 5.1 (1).

Forskriftsbegrepet, i standardkontraktenes forstand, må forstås som en samlebetegnelse på generelle bestemmelser vedtatt under utøving av offentlig myndighet, ofte via delegert lovgivning.⁸¹ Forvaltningsloven inneholder en legaldefinisjon, hvor det med ”*forskrift*” menes et vedtak truffet under utøving av offentlig myndighet og som gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer.⁸² Dette inkluderer detaljforskrifter gitt av forvaltningsorganer, med hjemmel i formell lov.⁸³ Visse generelle problemstillinger relatert til forskriftsbegrepet, er særlig aktuelle i tilknytning til standardkontraktenes artikkel 5.1 (1) bokstav a). Grensene mellom hva som er en forskrift og hva som er myndigheters instruksjoner om hvordan lover skal praktiseres og tolkes, kan by på utfordringer for leverandørens plikter til å holde seg informert om og å rette seg etter myndighetskrav. På samme måte utgjør grensene mellom forskrifter og enkeltvedtak, og grensene mellom utøving av offentlig myndighet og myndigheters private autonomi, problemstillinger som kan gi opphav til uklarhet. Standardkontraktene bidrar med løsning på grenseproblematikken, ved å presisere at krav og pålegg⁸⁴ også er relevante myndighetskrav.

Det foreligger en mengde lover og forskrifter som fastsetter ulike myndighetskrav på forskjellige rettsområder. Leverandørens kontraktsforpliktelse til å følge myndighetskrav, gitt i lov og forskrift, må avgrenses mot myndighetskrav som ikke har tilknytning til kontrakten

⁸⁰ Midlertidig bestemmelse av lovs karakter, vedtatt av regjeringen med hjemmel i Grunnloven § 17.

⁸¹ Smith, s. 195

⁸² Forvaltningsloven § 2, bokstav c)

⁸³ Kaasen, s. 122

⁸⁴ NF/NTK 07 artikkel 5.1 (1) bokstav b)

eller til det arbeid som skal utføres.⁸⁵ Avgrensningen er viktig i flere henseender. Avgrensede lover og forskrifter vil naturligvis ikke omfattes av leverandørens kontraktsforpliktelser, og dermed trenger leverandøren verken å holde seg informert om eller rette seg etter slike myndighetskrav. For å illustrere med et eksempel kan det tenkes at leverandørens arbeidspersonell ikke overholder vegtrafikklovens bestemmelser på fritiden. Dette vil kun være et forhold mellom statens myndigheter og vedkommende, og er derfor irrelevant for kontraktsforholdet mellom partene. På samme måte vil man behandle andre handlinger som er brudd på straffelovgivningen, og som blir begått av leverandørens ansatte – forutsatt at de kriminelle handlinger ikke har tilknytning til eller påvirkning på kontrakten. Brudd på slike avgrensede myndighetskrav, vil således ikke representere et mislighold av kontrakten, og gir dermed ikke selskapet grunnlag for å gjøre misligholdsbeføyelser gjeldende.⁸⁶ Det vil videre heller ikke være mulig for leverandøren å kreve justering av tid og/eller pris for lover og forskrifter som kommer etter kontraktsinngåelsen, og før levering, men som ikke kan anses som tilstrekkelig relevante for kontraktsarbeidet eller kontraktsgjenstanden.⁸⁷

Hvilken tilknytning lover og forskrifter må ha til kontrakten for å omfattes av leverandørens kontraktsforpliktelse til å rette seg etter gjeldende myndighetskrav, kan by på utfordringer. Skattelovgivning, momslovgivning og anti-korrupsjonslovgivning er alle eksempler på myndighetskrav som har tilknytning til kontrakten og betydning for kontraktsarbeidet, men som ikke står i en direkte sammenheng med leverandørens hovedforpliktelse – som er å tilvirke kontraktsgjenstanden. Det sentrale spørsmålet er hvorvidt selskapet kan sanksjonere leverandøren for brudd på slike myndighetskrav. Spørsmålet kan ikke besvares generelt, men må vurderes konkret i hvert tilfelle. Selv om selskapets anførsler om at brudd på slikt regelverk innebærer mislighold av leverandørens forpliktelser etter artikkel 5.1 (1),

⁸⁵ Kaasen, s. 122

⁸⁶ Se avhandlingens punkt 4 og 5

⁸⁷ Se avhandlingens punkt 6.3 for leverandørens krav på justering av kontraktspris eller fremdriftsplan som følge av nye/endrede myndighetskrav etter kontraktsinngåelsen.

ikke skulle føre frem, vil bakgrunnsretten med særlig forutsetningslæren og lojalitetsplikten kunne føre til at det likevel foreligger et kontraktsbrudd fra leverandørens side.

3.3.2 Lover og forskrifter – Forholdet til jurisdiksjon og internasjonale leverandører
Standardkontraktenes artikkel 5.1 (1), bokstav a), presiserer at det er myndighetskrav som ”gjelder på en Byggeplass” og ”det sted der Kontraktsgjenstanden (...) skal benyttes” som utgjør relevante lover og forskrifter. Bestemmelsen forplikter derfor leverandøren til å holde seg informert om og rette seg etter lover og forskrifter ved to ulike geografiske steder.

Hvis byggeplassen og det sted der kontraktsgjenstanden skal benyttes, er underlagt samme jurisdiksjon, skaper artikkel 5.1 (1), bokstav a), ingen nevneverdige problemer. Leverandøren vil i slike tilfeller, ha god oversikt over de lover og forskrifter han må holde seg informert om og rette seg etter.

Hvis derimot byggeplassen og det sted der kontraktsgjenstanden skal benyttes, er underlagt forskjellig jurisdiksjon blir situasjonen mer krevende for leverandøren. Forskjellig jurisdiksjon reiser en del spørsmål, spesielt i tilfeller hvor bruk av internasjonale leverandører og tilvirkningsarbeid ved utenlandske byggeplasser er involvert.

Kostnader er en sentral faktor i beregningen av byggeprosjektets lønnsomhet. Norske petroleumsaktører har ofte uttrykt frustrasjon vedrørende norske lønninger, reguleringer og krav som offentlige myndigheter stiller til petroleumsvirksomheten i Norge, og vist til at disse er kostnadsdrivende. På grunn av det høye norske kostnadsnivået, blir det stadig vanligere å benytte internasjonale leverandører eller underleverandører. Innretninger som skal benyttes til leting, utvinning og drift på norsk sokkel blir derfor i utstrakt grad, helt eller delvis, produsert og tilvirket i utlandet, utenfor norsk jurisdiksjon. Ståleksjonene som utgjør plattformdekket på brønnhodeplattformen ”Ekofisk 2/4 Z”, ble for eksempel delvis tilvirket ved polske verft av underleverandører til Aker Solutions.

Hva standardkontraktene legger i begrepet, en ”Byggeplass”, er definert i NF og NTK artikkel 1.2 som ”et sted hvor Arbeid utføres”. ”Arbeid” er definert i artikkel 1.1 som ”alt arbeid som Leverandøren skal utføre eller besørge utført i henhold til Kontrakten”. Det konkrete innholdet av leverandørens arbeid vil fremgå av kontraktens vedlegg, og inkluderer leverandørens prosjekteringsarbeid ved totalkontrakter.⁸⁸ Hvis leverandøren utfører kontraktsarbeidet ved flere ”byggeplasser”, er alle omfattet av leverandørens forpliktelse til å holde seg informert om og rette seg etter de lover og forskrifter som der gjelder.

Leverandøren er derfor, etter artikkel 5.1 (1), bokstav a), kontraktsforpliktet til å holde seg informert om og å rette seg etter de lokale lover og forskrifter som gjelder på ”byggeplassen”, altså det sted hvor arbeidet utføres. Leverandørens brudd på lokale myndighetskrav som har tilstrekkelig tilknytning til kontraktsarbeidet og kontraktsgjenstanden, vil således ikke bare være et forhold mellom leverandøren og vedkommende myndighet, men også være et mislighold av kontrakten overfor selskapet.⁸⁹ Det vil særlig være lokale myndighetskrav knyttet til utførelsen av kontraktsarbeidet, som er relevant for leverandøren i dette henseende. Hvilke lokale myndighetskrav gjeldende på byggeplassen som er knyttet til selve kontraktsgjenstanden, er av underordnet betydning så lenge kontraktsgjenstanden skal benyttes under annen jurisdiksjon.

Foruten myndighetskrav som ”gjelder på en Byggeplass”, skal også leverandøren holde seg informert om og rette seg etter de myndighetskrav som gjelder på ”det sted der Kontraktsgjenstanden (...) skal benyttes”. Standardkontraktens ordlyd, ”det sted der Kontraktsgjenstanden (...) skal benyttes”, må forstås som det geografiske stedet hvor kontraktsgjenstanden skal brukes til utvinning av petroleumsforekomster. I de fleste tilfeller hvor de norske standardkontraktene NF og NTK er anvendt, vil dette stedet være norsk kontinentalsokkel.

⁸⁸ Kaasen, s. 75-76

⁸⁹ Se tilknytningsvurderingen i avhandlingens punkt 3.3.1

Hvis en streng tolkning av ordlyden, ”*det sted der Kontraktsgjenstanden (...) skal benyttes*”, i artikkel 5.1 legges til grunn, innebærer bestemmelsen at leverandøren må holde seg informert om og rette seg etter myndighetskrav som gjelder på benyttelsesstedet gjennom alle faser av kontrakten. En slik tolkning vil kunne være uheldig og bør ikke legges til grunn. Det må derfor sondres mellom myndighetskrav knyttet til selve kontraktsgjenstanden⁹⁰ og myndighetskrav knyttet til utførelsen av kontraktsarbeidet⁹¹. Det kan kun være myndighetskrav knyttet til selve kontraktsgjenstanden som leverandøren er forpliktet til å etterleve, hvis kontraktsutførelsen foregår underlagt en annen jurisdiksjon enn den som gjelder der kontraktsgjenstanden skal benyttes. For eksempel kan ikke en sør-koreansk leverandør eller underleverandør, være kontraktsforpliktet til å holde seg informert om og rette seg etter norske lover og forskrifter knyttet til utførelsen av kontraktsarbeidet, for det arbeid som utføres i Sør-Korea, selv om kontraktsgjenstanden skal anvendes på norsk sokkel. Leverandørens kontraktsforpliktelse til å følge de myndighetskrav som gjelder det sted der kontraktsgjenstanden skal benyttes, må således tolkes innskrenkende til kun å omfatte de krav som stilles til selve kontraktsgjenstanden.

Det er ikke sjelden at leverandøren engasjerer underleverandører til å forestå deler av kontraktsarbeidet. Dette kan skyldes, foruten kostnadsbesparelser, at leverandøren ikke selv innehar den ekspertise og kompetanse som er nødvendig for å utføre oppdraget på en effektiv måte.⁹² Hvis leverandøren engasjerer en internasjonal underleverandør til å utføre kontraktsarbeidet utenfor norsk jurisdiksjon, vil leverandøren være kontraktsforpliktet overfor selskapet, til å sørge for at underleverandøren forholder seg til myndighetskrav i samme utstrekning som leverandøren er forpliktet til.⁹³ Underleverandøren må således holde seg informert om og rette seg etter de myndighetskrav som er knyttet til selve kontraktsgjenstanden og til de myndighetskrav som er knyttet til utførelsen av arbeidet – både på bygge-

⁹⁰ Se avhandlingens punkt 3.2.1.2

⁹¹ Se avhandlingens punkt 3.2.1.3

⁹² Kaasen, s. 164-165

⁹³ Se NF artikkel 8.3 og NTK artikkel 8.5, sammenholdt med standardkontraktenes artikkel 8.2

plassen og det sted der kontraktsgjenstanden skal benyttes. Leverandørens behov for at underleverandører retter seg etter myndighetskrav, sikres gjennom utstrakt bruk av ”back to back”-prinsippet.⁹⁴ ”Back to back”-prinsippet er et begrep som benyttes der sentrale kontraktsvilkår i hovedkontrakten også anvendes/speiles på lavere nivåer i kontraktshierarkiet. Hvis underleverandører ikke var forpliktet til å etterleve myndighetskrav i samme utstrekning som leverandøren, ville konsekvensene være urimelige for leverandøren og selskapet, og medføre en ”uthuling” av standardkontraktens regler i artikkel 5.1 (1).

3.3.3 Krav og pålegg – artikkel 5.1 (1), bokstav b)

Det følger av standardkontraktens artikkel 5.1 (1), bokstav b), at leverandøren skal holde seg informert om og rette seg etter ”*krav og pålegg som er fastsatt av klasseinstitusjoner og offentlige myndigheter*”.

En naturlig språklig forståelse av ordlyden i artikkel 5.1 (1), bokstav b), innebærer at ”*krav og pålegg*” må forstås som vedtak, ofte enkeltvedtak⁹⁵, og påbud som juridisk binder leverandøren. Formålet med kravene og påleggene, er å sikre at den konkrete kontraktsgjenstanden eller kontraktsarbeidet, tilfredsstillende og imøtekommer en viss standard eller funksjon.

Artikkel 5.1 (1) bokstav b) utvider således kategorien av myndighetskrav som leverandøren er kontraktsforpliktet til å holde seg informert om og rette seg etter. Foruten lover og forskrifter, må leverandøren inkludere krav og pålegg fra klasseinstitusjoner og offentlige myndigheter, som en del av dennes plikter etter kontrakten. Det faktum at krav og pålegg også omfattes som relevante myndighetskrav, medfører at grensedragningen mellom forskrift og enkeltvedtak mister sin praktiske betydning.

⁹⁴ Kaasen, s. 166-167

⁹⁵ Se legaldefinisjon i forvaltningsloven § 2 (1), bokstav b), jf. bokstav a)

Det er et vidt spekter av offentlige myndigheter, organer og instanser som potensielt kan pålegge kontraktspartene krav og pålegg. De viktigste departementer med underliggende etater og virksomheter, som i varierende grad påvirker norsk petroleumsvirksomhet, er Olje- og energidepartementet, Arbeidsdepartementet, Miljøverndepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet.

Avhandlingens krav til omfang, begrenser hvilke offentlige myndigheter som kan behandles inngående. Oljedirektoratet og petroleumstilsynet må likevel fremheves.

Oljedirektoratet er underlagt Olje- og Energidepartementet, og er et statlig fagdirektorat og forvaltningsorgan. Direktoratets overordnede formål er å skape størst mulig verdier for samfunnet fra olje- og gassvirksomhet, gjennom en forsvarlig ressursforvaltning med forankring i trygghet, beredskap og miljø.⁹⁶ Fastleggelse av rammevilkår og utferdigelse av forskrifter og vedtak, er oljedirektoratets viktigste redskaper.

Petroleumstilsynet er et statlig tilsynsorgan underlagt Arbeidsdepartementet. Petroleumstilsynet har myndighetsansvaret for sikkerhet, beredskap og arbeidsmiljø i petroleumsvirksomheten i Norge.⁹⁷ Dette ansvaret strekker seg gjennom alle faser av virksomheten, fra planlegging, prosjektering, bygging, bruk og eventuell fjerning av innretning. Petroleumstilsynets ansvar for å utvikle og håndheve arbeidsmiljø- og sikkerhetsforskrifter på norsk kontinentalsokkel og tilhørende anlegg på land, innebærer at tilsynet utferdiger en rekke krav og pålegg.⁹⁸

Klasseinstitusjoner⁹⁹ utgjør i stor grad private selskaper som påser at sikkerhet ivaretas ved petroleumsvirksomheten.¹⁰⁰ Dette utføres gjennom kontroller, tilsyn og inspeksjoner. I ar-

⁹⁶ *Oljedirektoratets nettside*

⁹⁷ *Petroleumstilsynets nettside*

⁹⁸ Se blant annet NOU 2010:1

⁹⁹ Også kalt klassifikasjonsselskaper eller classeselskaper

beidet med å påse at sikkerheten ivaretas, er det svært vanlig at klasseinstitusjonene kontrollerer og dokumenterer at offentlige myndighetskrav blir fulgt gjennom alle faser i en konstruksjons levetid, fra prosjektering til bygging og også gjennom driftsfasen. Kjente classeselskaper er: Det Norske Veritas, Bureau Veritas og Lloyd's Register Group.

Det kan oppleves noe upresist at private klasseinstitusjoners konklusjoner og krav skal behandles tilsvarende som regelverk fastsatt av offentlige myndigheter. Hovedårsaken til at klasseinstitusjoner er inntatt i bestemmelsen må være at effekten og konsekvensen er forholdsvis lik for pliktsubjektet, uavhengig av om det er et classeselskap eller myndighetsorgan som utferdiger kravet eller pålegget.

Klasseinstitusjoner og offentlige myndigheter må ha et rettslig grunnlag for å kunne pålegge leverandøren eller selskapet, et krav eller pålegg. Det rettslige grunnlaget kan enten være basert på en inngått avtale, eller være hjemlet i lov. Det er relativt vanlig at selskapet som kontraktspart, inngår avtaler og engasjerer klasseinstitusjoner for å inspisere og sertifisere leverandørens arbeid. Enkeltvedtak er derimot fattet av kompetente offentlige organer med hjemmel i formell lov. Det må presiseres at kravet til rettslig grunnlag ikke innebærer at offentlige myndigheter må ha direkte jurisdiksjon overfor leverandøren som er kontraktsforpliktet til å etterleve kravet eller pålegget.¹⁰¹ En brasiliansk leverandør, som ikke er underlagt norsk jurisdiksjon, er kontraktsforpliktet til å etterleve de myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden som oljedirektoratet fastsetter, for at kontraktsgjenstanden skal kunne benyttes på norsk sokkel.

3.3.4 Fagforenings- og lønnsavtaler – artikkel 5.1 (1), bokstav c)

Det følger av standardkontraktenes artikkel 5.1 (1), bokstav c), at leverandøren skal holde seg informert om og rette seg etter gjeldende ”*fagforenings- og lønnsavtaler*”.

¹⁰⁰ Kaasen, *Sikkerhetsregulering*, s. 300 flg.

¹⁰¹ Kaasen, s. 124

Det fremstår i utgangspunktet noe upresist at leverandørens kontraktsforpliktelse til å overholde fagforenings- og lønnsavtaler, omtales som myndighetskrav i standardkontraktene – på samme måte som det gjør for private klasseinstitusjoners krav og pålegg. Fagforenings- og lønnsavtaler inngås mellom sammenslutninger av arbeidstakere på den ene siden, og representanter for arbeidsgivere på den andre siden. Offentlige myndigheter har ingen direkte partsposisjon eller innflytelse på disse avtalene. På grunn av betydelige likhetstrekk med krav fremsatt av offentlige myndigheter, er det likevel ikke unaturlig at disse avtalene kan behandles på samme måte som myndighetskrav.

Fagforenings- og lønnsavtaler stiller aldri krav eller retter seg mot kontraktsgjenstanden som objekt, men inneholder reguleringer og stiller krav til forholdene på arbeidsplassen og arbeidsmiljøet. Det er således tale om krav knyttet til utførelsen av kontraktsarbeidet. At kontrakten forplikter leverandøren til å rette seg etter slike bestemmelser, vil kunne redusere risikoen for arbeidskonflikter på byggeplassen.¹⁰²

For at slike avtaler skal være relevante og pålegge leverandøren kontraktsforpliktelser etter artikkel 5.1 (1), må det foreligge et rettslig grunnlag som forplikter leverandøren.¹⁰³

I de fleste praktiske tilfeller, vil leverandørens egne inngåtte avtaler utgjøre det rettslige grunnlaget, men det er også tilstrekkelig at arbeidspersonell er fagorganiserte eller part i en fagforenings- eller lønnsavtale. Et aktuelt eksempel kan være at leverandøren som arbeidsgiver, er forpliktet til å følge fagforeningsavtaler vedrørende lønn og arbeidsforhold på byggeplassen. Brudd på disse avtalene innebærer, etter artikkel 5.1 (1) bokstav c), også et kontraktsbrudd overfor selskapet.

¹⁰² Almeløv, s. 21

¹⁰³ Kaasen, s. 124

Det er ikke bare leverandørens egne avtaler som kan utgjøre det rettslige grunnlaget for at fagforenings- og lønnsavtaler er relevante myndighetskrav i standardkontraktenes forstand. Leverandøren må også forholde seg til selskapets fagforenings- og lønnsavtaler og etterleve disse, for å unngå å sette seg selv i en misligholdssituasjon. For eksempel inngikk Norsk Hydro i 2011, en global fagforeningsavtale, blant annet med Fellesforbundet, Industri Energi og noen internasjonale fagforeninger. Avtalen skal sikre grunnleggende prinsipper og rettigheter på arbeidsplassen, og tar sikte på å dekke de fleste av Hydros virksomheter, uavhengig hvor i verden arbeidet foregår. Med forbehold om at jeg ikke kjenner avtalens nærmere innhold, kan også denne type avtale være omfattet av leverandørens forpliktelse etter artikkel 5.1 (1) bokstav c).

4 Leverandørens mislighold

4.1 Innledning

Det foreligger et kontraktsbrudd når en av kontraktspartene misligholder en eller flere av sine forpliktelser etter kontrakten. For å konstatere leverandørens mislighold må to hovedforutsetninger være oppfylt.¹⁰⁴ For det første må det foreligge et avvik fra det som er kontraktsmessig oppfyllelse. For det andre må oppfyllelssvikten ikke kunne føres tilbake til forhold som selskapet har risikoen for.

Standardkontraktens artikkel 5.1 (1), kontraktsforplikter leverandøren til å holde seg informert om og rette seg etter relevante myndighetskrav. Hvis leverandøren ikke oppfyller disse kontraktsforpliktelser på en tilfredsstillende måte, uten å kunne vise til at det skyldes forhold som selskapet har risikoen for, foreligger det et kontraktsbrudd fra leverandørens side.¹⁰⁵

Hvis myndighetene inngir dispensasjon fra myndighetskravet som leverandøren ikke har etterlevd, vil det ikke foreligge kontraktsbrudd fra leverandørens side. Petroleumstilsynet har for eksempel adgang til å gi dispensasjoner så lenge visse ufravikelige minimumskrav opprettholdes. Det kan i tilknytning til dispensasjonsadgangen spørres hvilken adgang leverandøren har til å søke om dispensasjon, eller om dette utelukkende må gjøres av selskapet. Svaret avhenger av hvilke myndighetskrav det ønskes å dispenseres fra, og må vurderes konkret i hvert tilfelle. Dispensasjoner fra myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden bør i utgangspunktet søkes av selskapet, ettersom dette direkte berører kontraktsgjenstandens funksjon. Myndighetskrav knyttet til utførelsen av kontraktsarbeidet, er av mindre betydning for selskapet, og bør derfor kunne søkes av leverandøren.

¹⁰⁴ Hagstrøm, s. 314

¹⁰⁵ Se blant annet Kaasen, s. 581 og s. 119

Forutsetningslæren og reglene om force majeure er regelsett som kan påvirke vurderingen om hvorvidt leverandøren har risikoen for oppfyllelessvikten.¹⁰⁶

Leverandørens kontraktsbrudd vises ved at det enten foreligger en forsinkelsessituasjon, eller at kontraktsgjenstanden er beheftet med en eller flere mangler. Standardkontraktene inneholder en generell regulering for å konstatere hvorvidt det foreligger en forsinkelsessituasjon eller en mangel ved kontraktsgjenstanden. Denne reguleringen kommer til anvendelse ved leverandørens mislighold av sine kontraktsforpliktelser etter artikkel 5.1 (1).

4.2 Kontraktsbrudd som følge av forsinkelse

Det følger av standardkontraktens artikkel 24.1, at det foreligger en forsinkelse når det arbeid fremdriftsplanen forutsetter, ikke er kontraktmessig utført på tidspunktet for en dagmulksanksjonert milepæl, og i andre tilfeller hvor fremdriften er forsinket i henhold til artikkel 11.¹⁰⁷

Hvis leverandøren ikke overholder og etterlever myndighetskrav til rett tid, foreligger det således en forsinkelse, jf. artikkel 5.1 (1). Forsinkelsen manifesteres ved at kontraktsgjenstanden ikke er i den stand som myndighetskravene, og dermed kontrakten, forutsetter. Dette utgjør et kontraktsbrudd, jf. artikkel 24.1.

De misligholdsbeføyelser og sanksjonsmuligheter som selskapet har til rådighet ved forsinkelse, og som leverandøren har risikoen for, behandles i avhandlingens punkt 5.

¹⁰⁶ Se nærmere avhandlingens punkt 7

¹⁰⁷ Kaasen, s. 224

4.3 Kontraktsbrudd som følge av mangel

Det følger av standardkontraktens artikkel 25.1, at leverandøren er ansvarlig for mangler ved kontraktsgjenstanden som foreligger på leveringstidspunktet eller oppstår i garantiperioden.¹⁰⁸ Fastleggelsen av hvilken standard leverandørens ytelse skal holde, fremgår av artikkel 23.1.¹⁰⁹

Leverandøren pålegges etter artikkel 23.1, å utføre arbeidet i henhold til kontraktens krav, benytte nye materialer og garantere for prosjekteringen han selv utfører. Videre garanterer leverandøren etter NF artikkel 23.1 (2), at kontraktsgjenstanden i garantiperioden svarer til de spesifikasjoner og den funksjonalitet som gjelder på leveringstidspunktet.

Hvis leverandøren ved levering ikke har oppfylt sine forpliktelser etter artikkel 5.1 (1), foreligger det et misforhold mellom kontraktens krav og den leverte kontraktsgjenstanden.¹¹⁰ Misforholdet utgjør en mangel, og representerer således et kontraktsbrudd fra leverandørens side.

Standardkontraktens artikkel 25.1, pålegger leverandøren et ansvar for eventuelle mangler i garantiperioden. Garantiperioden starter når leveringsprotokollen opprettes, og utløper to år deretter, jf. artikkel 23.2. Mangler ved kontraktsgjenstanden, som følge av at myndighetskrav endres etter opprettelsen av leveringsprotokollen, men før utløpet av garantiperioden – er leverandøren ikke ansvarlig for. Selv om kontraktsgjenstanden, etter artikkel 23.1 og 25.1, er mangelfull og i utgangspunktet leverandørens ansvar, avsluttes leverandørens

¹⁰⁸ Kaasen, s. 636 flg.

¹⁰⁹ Kaasen, s. 549 flg.

¹¹⁰ Se avhandlingens punkt 3.2.1.2, hvor sondringen mellom totalentreprise og utførelsesentreprise, på grunn av EPC-ansvaret, fører til ulike kontraktsforpliktelser for leverandøren til å rette seg etter myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden.

plikt til å holde seg informert om og rette seg etter myndighetskrav, ved opprettelsen av leveringsprotokollen.¹¹¹

De misligholdsbeføyelser og sanksjonsmuligheter som selskapet har til rådighet ved leverandørens kontraktsbrudd, behandles i punkt 5.

¹¹¹ Se avhandlingens punkt 3.2

5 Selskapets sanksjoner ved leverandørens mislighold

5.1 Innledning

Kontraktsbrudd gir den annen kontraktspart en rekke misligholdsbeføyelser.¹¹² Detensjonsrett, retensjonsrett, prisavslag, retting, heving og erstatning er kjente og vanlige misligholdsbeføyelser i den alminnelige kontraktsretten. Flere av disse beføyelsene fremkommer i forskjellige varianter i standardkontraktene NF og NTK.

Standardkontraktene angir ingen spesiell regulering der hvor leverandøren har misligholdt kontraktsforpliktelsen til å holde seg informert om og rette seg etter myndighetskrav, jf. artikkel 5.1 (1).¹¹³ Selskapets misligholdsbeføyelser fremgår derfor av kontraktens generelle regulering av selskapets sanksjoner ved leverandørens kontraktsbrudd. Foruten standardkontraktenes bestemmelser, kan også bakgrunnsretten være aktuell for å fastlegge selskapets sanksjonsmuligheter. Bakgrunnsretten er særlig aktuell ved leverandørens mislighold av biforpliktelser, ettersom de uttrykkelig kontraktsregulerte sanksjonene først og fremst tar sikte på de helt sentrale kontraktsforpliktelsene.¹¹⁴

Formålet med de sanksjoner som selskapet kan gjøre gjeldende ved leverandørens mislighold, er først og fremst å kunne rette opp de uheldige konsekvensene, raskt og effektivt.¹¹⁵ Forsinket produksjonsstart som følge av mangelfull kontraktsgjenstand eller forsinket levering, påfører selskapet store kostnader og tap. Av hensyn til leverandøren, kan ikke dette misligholdsansvaret være ubegrenset ettersom virkningene av leverandørens kontraktsbrudd kan bli meget omfattende, sammenlignet med hans oppgaver etter kontrakten. Misligholdsreglene må derfor være balanserte, slik at det lønner seg for leverandøren å oppfyl-

¹¹² Kaasen, s. 581

¹¹³ Kaasen, s. 119 og 549 flg.

¹¹⁴ Kaasen, s. 588

¹¹⁵ Kaasen, s. 585

le kontraktmessig, samtidig som selskapet, så langt det lar seg gjøre, holdes skadesløs for de tap leverandørens mislighold medfører.¹¹⁶

Mislighold av partenes kontraktsforpliktelser er et omfattende emne. På grunn av kravene til avhandlingens omfang, må fremstillingen begrenses til en kort oversikt over de misligholdsbeføyelser som fremstår som mest aktuelle ved leverandørens brudd på artikkel 5.1 (1). Leverandørens utbedringsplikt, erstatningsplikt og selskapets rett til å heve kontrakten er derfor de beføyelsene som vil bli presentert.

Leverandørens mislighold av myndighetskrav knyttet til utførelsen av kontraktsarbeidet, som gjerne fører til pålegg, stansing, tvangsmulkt, straff eller tvangstiltak av tilsynsmyndighetene, er mindre relevant i denne sammenheng.

Det forutsettes i det følgende at kontraktsgjenstanden er mangelfull på leveringstidspunktet som resultat av at leverandøren ikke har rettet seg etter myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden, slik han er forpliktet til etter artikkel 5.1 (1).

5.2 Leverandørens plikt til å utbedre

Det følger av standardkontraktens artikkel 25.2, at leverandøren har en generell plikt til å utbedre kontraktsgjenstanden, for egen regning, i samsvar med de krav og plikter som følger av kontrakten.¹¹⁷ Utbedringsplikten for leverandøren er absolutt, og selskapet har krav på utbedring selv om den innebærer uforholdsmessig høye kostnader for leverandøren.¹¹⁸

Leverandøren er derfor forpliktet til å utbedre kontraktsgjenstanden slik at den samsvarer med gitte myndighetskrav.

¹¹⁶ Kaasen, s. 586

¹¹⁷ Kaasen, s. 643 flg.

¹¹⁸ Kaasen, s. 644

Selv om leverandøren har en plikt til å utbedre manglene ved kontraktsgjenstanden, kan leverandøren ikke kreve å utbedre manglene selv, jf. artikkel 25.3 (2). Selskapet kan kreve erstatning for omkostningene det vil medføre å få utbedret mangelen hos en annen leverandør, jf. artikkel 25.3 (2).

Leverandørens plikt til å rette seg etter myndighetskrav, representerer en kontraktsforpliktelse som reiser spesielle spørsmål til utbedringsreglene. Leverandørens plikt til å rette seg etter myndighetskrav, gjelder uten unntak, jf. artikkel 5.1 (1), og leverandørens mislighold av forpliktelsen, er et kontraktsbrudd, jf. artikkel 25.1. Selskapet har likevel retten til å avgjøre hvorvidt de ønsker kontraktsgjenstanden utbedret eller ikke. Hvis selskapet aksepterer kontraktsgjenstanden som den er, i uoverensstemmelse med myndighetskrav, står selskapet fritt til å godta leveringingen uten å reklamere. Situasjonen kan således være at leverandørens mislighold av kontrakten, ikke fører til sanksjoner.

Hvorvidt myndighetskravet, som fører til at kontraktsgjenstanden er mangelfull, foreligger før eller har oppstått etter kontraktsinngåelsen, er uten betydning for leverandørens utbedringsplikt. Utbedringsplikten etter artikkel 25.2 er absolutt, forutsatt at myndighetskravet er vedtatt før vilkårene for levering er oppfylt. Det bør likevel fremheves at myndighetskrav som oppstår etter kontraktsinngåelsen og som påfører leverandøren en utbedringsplikt kan, i motsetning til myndighetskrav som forelå før kontraktsinngåelsen, føre til at leverandøren har krav på justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.¹¹⁹

5.3 Selskapets krav på erstatning

Retten til å kreve erstatning er en sentral sanksjon og misligholdsbeføyelse ved kontraktsbrudd. Selskapets krav på erstatning, som følge av leverandørens mislighold av sine plikter

¹¹⁹ Se avhandlingens punkt 6

etter artikkel 5.1, kan følge av forskjellige rettslige grunnlag. Foruten standardkontraktens regulering, er bakgrunnsretten her aktuell.

Selskapet kan ha krav på erstatning som følge av forsinkelse. Det rettslige grunnlaget i standardkontraktens artikkel 24.2, gir selskapet krav på standardisert erstatning i form av dagmulkt, i tilfeller der arbeidet er forsinket i henhold til dagmulktsanksjonerte milepæler som er fastsatt i fremdriftsplanen.

Selskapet kan ha krav på erstatning som følge av at leverandøren ikke utbedrer mangelen innen rimelig tid, jf. artikkel 25.3. Artikkel 25.3 (3) gir en direkte henvisning til alminnelige kontraktsrettslige regler om erstatning for mangler. Anvendes alminnelige erstatningsregler, er det først og fremst kontraktens ansvarsbegrensninger som kan redusere leverandørens erstatningsansvar.¹²⁰

5.4 Selskapets rett til å heve kontrakten

Det rettslige grunnlaget for selskapets adgang til å heve kontrakten grunnet leverandørens kontraktsbrudd, følger av standardkontraktens artikkel 26.1.¹²¹

Standardkontraktens artikkel 26.1, gir anvisning på ulike situasjoner som gir selskapet rett til å heve kontrakten med øyeblikkelig virkning. Selskapets rett til maksimal dagmulkt, en betydelig forsinkelse eller et vesentlig kontraktsbrudd fra leverandørens side, er situasjoner som gir grunnlag for heving. Heving kan således bli en konsekvens der det foreligger forsinkelse eller hvor det konstateres en mangel ved kontraktsgjenstanden.

Hvorvidt leverandørens mislighold av myndighetskrav anses som et vesentlig kontraktsbrudd, må avgjøres ut fra en konkret helhetsvurdering. Vesentlighetskravet i standardkont-

¹²⁰ Se Simonsen, *Mangelsbeføyelser*, s. 735 flg.

¹²¹ Kaasen, s. 670 flg.

raktene må fastlegges etter de samme prinsipper og momenter som gjelder i den alminnelige kontraktsretten.¹²² Etersom kontraktsgjenstanden etter sin art, er et typisk eksempel på en ikke-fungibel og specie-ytelse, må det antas at terskelen for heving vil ligge høyt.

¹²² Kaasen, s. 673

6 Nye og/eller endrede myndighetskrav etter kontraktsinngåelsen

6.1 Presentasjon av artikkel 5.1 (2)

Standardkontraktens artikkel 5.1 (2), regulerer hvorvidt kontraktspartene har krav på justering av vederlag eller fremdriftsplan, som følge av at det oppstår nye myndighetskrav etter kontraktsinngåelsen. Bestemmelsen har identisk utforming i NF 07 og NTK 07, og lyder slik:

Artikkel 5.1 (2):

”Vedtas lover og forskrifter som nevnt i første avsnitt punkt a) eller gis det krav og pålegg som nevnt i første avsnitt pkt. b) etter Kontraktens undertegning, og dette nødvendiggjør Endring av Arbeidet eller dets utførelse som påvirker Leverandørens kostnader eller fremdrift, kan hver av partene kreve endring av Kontraktsprisen eller Fremdriftsplanen som reflekterer virkningen av slike vedtak, krav eller pålegg. Slik behandles også endringer i offentlige myndigheters praktisering av lover og forskrifter som nevnt i første avsnitt punkt a). Reglene i art. 12 til 16 gjelder tilsvarende, slik at fristen for å fremsette Endringsordrekraft løper fra det tidspunkt Leverandøren fikk eller burde ha fått kunnskap om de forhold som begrunner kravet.”

Formålet med standardkontraktens artikkel 5.1 (2), er hovedsakelig en effektiv og forutsigbar regulering av et konkret tilfelle av bristende forutsetninger. Myndighetskrav som oppstår etter kontraktsinngåelsen, og som leverandøren er forpliktet til å holde seg informert om og å rette seg etter, påvirker den avtalte kontraktsprisen og fremdriftsplanen. Artikkelen 5.1 (2) søker å fordele risikoen for slike nye og endrede myndighetskrav på en rimelig og rettferdig måte.

Avhandlingens punkt 6, vil innledningsvis presentere anvendelsesområdet til artikkel 5.1 (2). Dette inkluderer hvilke kategorier myndighetskrav som må foreligge, og på hvilket tidspunkt myndighetskravet må oppstå, for å gi grunnlag for justering av kontraktsprisen og

fremdriftsplanen. Videre vil vilkårene for og omfanget av partenes krav på justering analyseres. Avslutningsvis vil det knyttes bemerkninger til den fremgangsmåten partene må benytte for å kunne fremsette kravet om justering av vederlag eller fremdriftsplan.

6.2 Anvendelsesområdet

6.2.1 Hvilke myndighetskrav som gir grunnlag for justering av kontraktspris eller fremdriftsplan

Det følger av standardkontraktens artikkel 5.1 (2), første setning, at ”lover og forskrifter som nevnt i første avsnitt punkt a)” eller ”krav og pålegg som nevnt i første avsnitt pkt. b)” som vedtas eller gis etter kontraktens undertegning, kan gi krav på justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen.

En naturlig forståelse av ordlyden er således at artikkel 5.1 (2), sammenholdt med bestemmelsens første ledd, foretar en innsnevring av hvilke myndighetskrav som er relevante og dermed kan gi grunnlag for å kreve justering av pris eller fremdriftsplan.

Leverandøren er forpliktet til å holde seg informert om og å rette seg etter tre hovedkategorier av myndighetskrav, se artikkel 5.1 første ledd bokstav a), b) og c). Standardkontraktens artikkel 5.1 (2), presiserer at det kun er vedtakelse av lover og forskrifter etter bokstav a),¹²³ og endringer i krav og pålegg etter bokstav b),¹²⁴ som gir grunnlag for justering av pris eller fremdriftsplan. Standardkontraktene avgrensner derfor mot gjeldende fagforenings- og lønnsavtaler etter bokstav c),¹²⁵ slik at endringer i disse avtalene etter kontraktsinngåelsen, ikke gir grunnlag for å kreve justering av pris eller fremdriftsplan. Årsaken til at endringer i fagforenings- og lønnsavtaler ikke er omfattet av artikkel 5.1 (2), er ikke entydig.

¹²³ Se avhandlingens punkt 3.3.1

¹²⁴ Se avhandlingens punkt 3.3.3

¹²⁵ Se avhandlingens punkt 3.3.4

Det kan antas at avgrensningen skyldes, blant annet, at dette er uforutsigbare avtaler som er utenfor selskapets kontroll og som kan innebære store merkostnader og økt totalpris. Selskapets risiko for økte kostnader som de ikke har herredømme over, og som ikke innebærer sanksjoner fra offentlige myndigheter, reduseres ved at endringer i fagforenings- og lønnsavtaler ikke gir grunnlag for justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.¹²⁶

På entrepriserettens område, blant annet i standardkontrakten NS 8405:2008, er det valgt en annen regulering enn den som følger av NF og NTK. Etter NS 8405:2008 artikkel 24.3 (1) har partene ”krav på fristforlengelse dersom fremdriften av deres forpliktelser hindres av forhold utenfor deres kontroll, så som ekstraordinære værforhold, offentlige påbud og forbud, streik, lockout og overenskomstbestemmelser”.¹²⁷ Med ”overenskomstbestemmelser” forstås blant annet fagforenings- og lønnsavtaler mellom arbeidslivsorganisasjoner. Entreprenøren og byggherren har derfor på entrepriserettens område, krav på fristforlengelse hvis endringer i overenskomstbestemmelser oppstår etter kontraktsinngåelsen. Det følger uttrykkelig av artikkel 24.3 (5) at partene ikke kan kreve vederlagsjustering som følge av forhold som omfattes av artikkel 24. NF og NTK skiller seg derfor i denne sammenhengen fra NS 8405:2008 på to forskjellige måter. For det første gir NF og NTK grunnlag for justering av kontraktsprisen hvis det oppstår nye myndighetskrav etter kontraktens undertegning. For det andre er nye krav som følge av endringer i fagforenings- og lønnsavtaler, ikke justeringsgrunnlag for verken pris eller fremdrift, etter NF og NTK.

Det faktum at petroleumskontraktene avgrenser mot fagforenings- og lønnsavtaler kan potensielt få stor betydning. En god illustrasjon er tariffavtalen mellom LO og NHO som ble inngått høsten 1986. I avtalen ble den alminnelige arbeidstiden for de fagorganiserte, redusert til 37,5 timer per uke. Arbeidsmiljøloven inneholdt, på sin side, bestemmelser som fastsatte den alminnelige arbeidsuken til 40 timer. Endres den opprinnelige fastsatte arbeidstiden gjennom tariffavtale, gir ikke det partene grunnlag for justering av pris eller

¹²⁶ Kaasen, s. 125

¹²⁷ Marthinussen, s. 338 flg., slik også Kaasen, s. 128.

fremdriftsplan etter NF og NTK. Endres derimot arbeidstid gjennom lovgivning, vil det gi grunnlag for justering i medhold av standardkontraktenes artikkel 5.1 (2).

Foruten nye ”lover og forskrifter” og ”krav og pålegg” etter kontraktsinngåelsen, gir også ”endringer i offentlige myndigheters praktisering av lover og forskrifter” grunnlag for justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen. Myndigheters iverksettelse av nye retningslinjer og rundskriv, er klassiske eksempler som kan føre til endret praktisering av lover og forskrifter. Formålsbetraktninger er sterke momenter for at endret praktisering må likestilles med nye myndighetskrav.¹²⁸ Endret praktisering fra offentlige myndigheter og nye myndighetskrav vil i de fleste tilfeller innebære like konsekvenser for pliktsubjektet. Det vil derfor være unaturlig og urimelig å skille mellom to former for myndighetskrav, når virkningen er tilnærmet identisk.

Endringer i offentlige myndigheters praktisering av lover og forskrifter, fremkommer særlig der forvaltningens organer er tillagt en diskresjonær kompetanse, ofte kalt ”forvaltningsskjønnet” eller ”forvaltningens frie skjønn”.¹²⁹ Petroleumstilsynet kan, for eksempel som følge av instruks fra Arbeidsdepartementet eller gjennom retningslinjer og rundskriv, behandle søknader og dispensasjoner på en annen måte enn det som har vært opprinnelig kutyme og praksis – uten at det foreligger en formell endring av lov eller forskrift.

6.2.2 Tidspunktet myndighetskrav må oppstå på for å gi partene krav på justering av kontraktspris eller fremdriftsplan

Det kan innledningsvis konstateres at leverandørens absolutte plikt til å holde seg informert om og å rette seg etter myndighetskrav, opphører ved levering av kontraktsgjenstanden.¹³⁰ Myndighetskrav som oppstår etter opprettelsen av leveringsprotokollen, er leverandøren

¹²⁸ Borchsenius, s. 123

¹²⁹ Eckhoff/Smith, s. 382 flg.

¹³⁰ Se avhandlingens punkt 3.2

ikke forpliktet til å etterleve, og gir derfor verken krav på justering av pris eller fremdriftsplan.

Myndighetskrav som foreligger før kontraktens undertegning, gir heller ikke grunnlag for etterjustering av kontraktspris eller fremdriftsplan. Disse myndighetskravene er leverandøren kontraktsforpliktet til å etterleve, jf. artikkel 5.1 (1), men anses som overveide forutsetninger som er innkalkulert og beregnet i kontraktens avtalte pris og fremdriftsplan.¹³¹

Det er således to sentrale tidspunkt som må klargjøres for å fastlegge om standardkontraktene gir partene krav på justering av kontraktspris eller fremdriftsplan. For det første må kontraktens forståelse av tidspunktet for ”*kontraktens undertegning*” klarlegges. For det andre må tidspunktet et myndighetskrav har oppstått, i kontraktens forstand, presiseres.

En naturlig språklig forståelse av ”*kontraktens undertegning*”, indikerer at tidspunktet når partene påfører sine respektive signaturer, er det avgjørende skjæringspunktet. Utgangspunktet er således klart nok, men ettersom de fleste petroleumskontrakter tildeles etter omfattende kontraktsforhandlinger og anbudsrunder, kan dette gi opphav til uklare grensetilfeller.

Situasjonen kan for eksempel være at leverandøren har gitt et bindende og endelig tilbud, men at det oppstår et nytt myndighetskrav før leverandøren eventuelt får tilslag på tilbudet og er klar for å undertegne kontrakten. Spørsmålet blir da om leverandøren i en slik situasjon er avskåret fra å kreve justering av fremdriftsplan og vederlag.

I protokollen til NTK 07 er denne situasjonen uttrykkelig regulert.¹³² Protokollens punkt 1.7, inneholder en særskilt forutsetning om at ”*eventuelle endringer i lover, krav og pålegg omhandlet i art. 5.1 a) og b) som vedtas mellom innlevering av tilbud og kontraktsinngåel-*

¹³¹ Almeløv, s. 21

¹³² Se generelt om protokollene i avhandlingens punkt 1.2.1

se skal gi tilbyderne tilsvarende adgang til å justere sine anbud som fastsatt i art. 5.1 forutsett at dette skjer før kontraktsinngåelse". Knut Kaasen er av den oppfatning at denne forutsetningen må kunne påberopes av leverandøren, selv om den ikke er tatt inn i anbudsinvitasjonen.¹³³ Protokollen til NF inneholder ikke en tilsvarende forutsetning som den i protokollen til NTK. Kaasen er, under tvil, av den oppfatning at leverandørens adgang til å påberope seg regelendringer i perioden mellom inngitt anbud og kontraktsinngåelse, må avgjøres på grunnlag av alminnelige forutsetningssynspunkter.¹³⁴

Det følger av artikkel 5.1 (2), at lover/forskrifter som "vedtas" og krav/pålegg som "gis" etter kontraktens undertegning, kan gi grunnlag for justering av kontraktspris eller fremdriftsplan. Endringer i offentlige myndigheters praktisering av lover/forskrifter skal behandles på tilsvarende måte.

Vedtakelsestidspunktet for lover må, i standardkontraktens forstand, forstås som det tidspunktet hvor Stortinget i plenum ved annen gangs behandling bifaller lovforslaget. Det er således ikke avgjørende om Kongen i statsråd formelt har sanksjonert lovforslaget eller at loven formelt har trådt i kraft. Det sentrale og avgjørende hensynet må være hvorvidt kontraktspartene, innenfor rimelighetens grenser, kan oppnå positiv kunnskap om hvilke myndighetskrav som gjelder for det aktuelle området. Vedtakelsestidspunktet for forskrifter må i standardkontraktens forstand, forstås som det tidspunktet hvor forskriften kunngjøres, jf. forvaltningsloven § 38 og § 39.

Endringer i offentlige myndigheters praktisering av lover og forskrifter, skal behandles på samme måte som om det er vedtatt nye lover og forskrifter, eller gitt krav og pålegg fra kompetente myndigheter. En viktig begrensning i denne sammenheng, er at det må foreligge forholdsvis klare holdepunkter for at offentlige myndigheter har endret sin praktisering etter kontraktens undertegning.

¹³³ Kaasen, s. 125

¹³⁴ Kaasen, s. 125

Dispensasjoner er en form for myndighetsutøvelse som også kan omfattes av standardkontraktenes artikkel 5.1 (2).¹³⁵ Hvis det på grunnlag av tidligere praksis er ventet at en dispensasjon vil bli gitt, men at dette ikke skjer, kan avslaget anses som endret praktisering og dermed gi krav på justering av vederlag eller fremdriftsplan.

Hvorvidt et krav eller pålegg skal anses ”gitt” i standardkontraktenes forstand, må vurderes konkret i hvert tilfelle. Utgangspunktet for vurderingen er om det formelt er fattet et vedtak av kompetente myndigheter, og at dette er meddelt pliktsubjektet.¹³⁶ Varsel eller andre indikasjoner på at et vedtak kan eller vil bli fattet, kan i utgangspunktet ikke være tilstrekkelig for at et krav eller pålegg anses som ”gitt”.

6.3 Partenes krav på justering av kontraktspris eller fremdriftsplan

6.3.1 Leverandøren og selskapet kan fremme krav om justering

Myndighetskrav som oppstår etter kontraktsinngåelsen, kan føre til betydelige endringer for kostnader og fremdriftsplaner som er fastsatt i kontrakten. Standardkontraktenes artikkel 5.1 (2), oppstiller vilkår som gir kontraktspartene krav på å bli holdt skadesløs for konsekvensene av nye myndighetskrav, ved at *”hver av partene (kan) kreve endring av Kontraktsprisen eller Fremdriftsplanen som reflekterer virkningen av slike vedtak, krav eller pålegg”*.

Det er viktig å konstatere at nye myndighetskrav etter kontraktsinngåelsen, i hovedsak kan føre til to forskjellige typesituasjoner.

¹³⁵ Kaasen, s. 127

¹³⁶ Kaasen, s. 126

Den første situasjonen som i praksis oppstår hyppigst, er at nye og endrede myndighetskrav gjør kontraktsarbeidet mer kostnads- og tidkrevende enn opprinnelig forutsatt. Hvis for eksempel nye myndighetskrav fører til at det må gjøres betydelige endringer på kontrakts-gjenstanden, eller at utførelsen av arbeidet må foregå på en annen måte, innebærer dette økte kostnader og et mer tidkrevende arbeid for leverandøren. Hvis vilkårene i artikkel 5.1 (2) er oppfylt, har leverandøren krav på skadesløsholdelse ved justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.

Den andre typesituasjonen er diametralt forskjellig og oppstår langt sjeldnere. Nye og endrede myndighetskrav kan medføre at kontraktsarbeidet blir mindre kostnads- og tidkrevende enn opprinnelige forutsatt. Hvis for eksempel nye myndighetskrav lemper på krav til kontraktsgjenstanden eller hvordan arbeidet må utføres, innebærer dette sparte kostnader og enklere arbeid for leverandøren. Hvis vilkårene i artikkel 5.1 (2) er oppfylt, har selskapet krav på skadesløsholdelse ved å kreve nedjustering av kontraktspris eller fremdriftsplan.

Formålet med standardkontraktens artikkel 5.1 (2), i denne sammenheng, er å fastlegge en rimelig regulering av hvilken kontraktspart som bør bære risikoen for myndighetskrav som ikke forelå ved kontraktsinngåelsen. Utgangspunktet er at leverandøren har risikoen for alle gjeldende myndighetskrav, men hvis vilkårene i artikkel 5.1 (2) er oppfylt, er det selskapet som overtar risikoen – uavhengig om det innebærer økning/reduksjon i pris, eller fristforlengelser/–forkortelser i fremdriftsplan.

6.3.2 Justering av kontraktspris eller fremdriftsplan skal reflektere virkningen av nye og/eller endrede myndighetskrav

Kontraktspartenes krav på justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen skal, etter artikkel 5.1 (2), ”reflektere virkningen” av slike vedtak, krav eller pålegg og angir således kravets omfang. Det må foretas en konkret vurdering av det enkelte tilfellet, for å konstatere hvilken justering som skal legges til grunn.

Ordlyden gir uttrykk for at justeringen i kontraktspris eller fremdriftsplan må stå i en rimelig nær sammenheng med virkningen av nytt og/eller endret myndighetskrav. Justeringen skal ikke være for fjern, avledet eller upåregnelig, men angir ingen holdepunkter ut over det.

Formelt, og i praksis, anvendes endringsreglene i artikkel 12 til 16, for å fastlegge en justering som ”reflekterer virkningen” av myndighetskravet.¹³⁷

6.4 Vilkår for å kreve justering av kontraktspris eller fremdriftsplan

Standardkontraktenes artikkel 5.1 (2), gir partene adgang til å kreve justering av kontraktspris eller fremdriftsplan dersom myndighetskrav vedtatt etter kontraktens undertegning ”nødvendiggjør Endring av Arbeidet eller dets utførelse” og denne endringen ”påvirker Leverandørens kostnader eller fremdrift”.

Kontraktene angir således to kumulative vilkår for at parten skal kunne holdes skadesløs ved å kreve justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen.

6.4.1 Myndighetskravene må nødvendiggjøre endring av arbeidet eller dets utførelse

Det første vilkåret for å kreve justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen, er at nye myndighetskrav etter kontraktens undertegning ”nødvendiggjør Endring av Arbeidet eller dets utførelse”. Vilkåret innebærer at det må foreligge en kvalifisert og adekvat årsaks-sammenheng mellom nye myndighetskrav og partenes krav på justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.¹³⁸ Det er derfor ikke tilstrekkelig for å kreve justering, at nye myndighetskrav etter kontraktsinngåelsen kun påvirker leverandørens kostnader eller fremdrift.

¹³⁷ Se avhandlingens punkt 6.5.2

¹³⁸ Kaasen, s. 128

Myndighetskravene må i tillegg, føre til en konkret og faktisk endring av arbeidet eller dets utførelse.

Standardkontraktene definerer i artikkel 1.4, hva kontraktene legger i begrepet ”*Endring av Arbeidet*”. NF 07 definerer dette som: ”*endring av Arbeidet, Arbeidsbeskrivelsen, Fremdriftsplanen, Spesifikasjoner, Tegninger og Selskapets Leveranser etter reglene i art. 12 til 16*”. NTK 07 definerer ”*Endring av Arbeidet*” noe annerledes, ettersom NTK forutsettes brukt på totalentrepriser. Forskjellen er ikke av betydning for avhandlingens tema, men er viktig for å fastlegge leverandørens opprinnelige kontraktsforpliktelser.

En naturlig språklig forståelse av ”*arbeidet eller dets utførelse*” i artikkel 5.1 (2), innebærer at både kontraktsgjenstanden og utførelsen av tilvirkningsarbeidet er omfattet av ordlyden. Det er således uten betydning om nye myndighetskrav retter seg direkte mot kontraktsgjenstanden eller mot utførelsen av arbeidet. Begge kategorier kan nødvendiggjøre endring av arbeidet eller dets utførelse, og dermed gi grunnlag for justering av pris eller fremdriftsplan.

Hvorvidt nye myndighetskrav ”*nødvendiggjør*” endring av kontraktsgjenstanden eller tilvirkningsarbeidet, må vurderes konkret med utgangspunkt i de opprinnelige kontraktsforpliktelser, sammenholdt med konsekvensene som de nye myndighetskravene fører til. Myndighetskrav som fører til endringer i arbeidsbeskrivelser, fremdriftsplan, spesifikasjoner eller tegninger oppfyller vilkåret.

I en situasjon hvor den alminnelige arbeidsuken blir redusert i lovs form etter kontraktsinngåelsen, vil lovendringen begrense tillatt arbeidstid. Det nye myndighetskravet vil ”*nødvendiggjøre*” en endring av den opprinnelige fremdriftsplanen, og innebærer derfor en endring i utførelsen av arbeidet som leverandøren kan kreve holdt skadesløs for.

Gulating lagmannsrett avsa dom 31. oktober 2011, i tvist mellom DeepOcean ASA og Statoil Petroleum AS, vedrørende myndighetskrav som oppstod etter kontraktsinngåelsen,

men før sluttdato.¹³⁹ Avtalen, som ble inngått i 2005 og løp til 2011, innebar at DeepOcean skulle levere tjenester, mannskap, utstyr og personell knyttet til inspeksjon, vedlikehold og reparasjoner av subsea-installasjoner tilhørende Statoil, på norsk sokkel. I forbindelse med utførelsen av arbeidet, skulle DeepOcean benytte innleide spesialfartøy. Med virkning fra 1. januar 2007, innførte norske myndigheter en NOx-avgift som fikk negative økonomiske konsekvenser for det arbeid DeepOcean skulle utføre i henhold til kontrakten. Denne merkostnaden var det ikke tatt høyde for i kontrakten, og DeepOcean fremmet krav om at Statoil skulle dekke NOx-avgiften. Lagmannsretten kom, etter en konkret tolkning av kontrakten, til at kravet ikke kunne føre frem, med den begrunnelse at det ikke var klar nok hjemmel i kontrakten for prisjustering. Selv om verken NF eller NTK utgjorde kontraktsgrunnlaget, illustrerer avgjørelsen et myndighetskrav som ikke ”nødvendigjør endring av arbeidet eller dets utførelse” og derfor ikke gir grunnlag for justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.

Dispensasjoner er, som tidligere nevnt, en praktisk form for myndighetsutøvelse ved petroleumsvirksomhet. Hvis det etter kontraktsinngåelsen oppstår nye myndighetskrav som i utgangspunktet gir en av partene krav på justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen, vil slike krav ikke ”nødvendigjøre” endringer i arbeidet dersom myndighetene inngir dispensasjon fra kravet.

6.4.2 Endringen av arbeidet eller dets utførelse må påvirke kostnader eller fremdrift

Det andre vilkåret for å kreve justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen, er at endringen av arbeidet eller utførelsen ”påvirker Leverandørens kostnader eller fremdrift”.

Vilkåret innebærer at endringen av arbeidet eller dets utførelse, må være av et slikt omfang at det faktisk får innvirkning på kontraktens avtalte kostnader eller fremdriftsplan. Uvesent-

¹³⁹ LG-2011-182

lige og mindre endringer uten påvirkningskraft, faller utenfor det partene kan kreve å holdes skadesløs for.

For å illustrere dette med et eksempel, kan det tenkes at myndighetene i forskrift stiller nye krav til stålqualiteten som skal benyttes på plattformens understell. Hvis det forutsettes at leverandøren allerede har iverksatt tilvirkningen av understellet med stål som ikke tilfredsstiller de nye krav, er det overveiende sannsynlig at myndighetskravet fører til endring av arbeidet, og at det vil påvirke leverandørens kostnader eller fremdrift. I en slik situasjon vil vilkårene etter artikkel 5.1 (2) være oppfylt, og leverandøren har krav på justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen.

Et annet eksempel som kan føre til den motsatte konklusjon, er i tilfeller der myndighetene gjennom forskrift, stiller krav til at det skal være større avstand mellom to mindre moduler. Hvis flytting av den ene modulen er en kurant sak, som verken påvirker leverandørens kostnader eller fremdrift, kan det ikke kreves justering av kontraktspris eller fremdriftsplan, selv om kontraktsgjenstanden og arbeidsutførelsen måtte endres.

6.5 Fremgangsmåten for å kreve justering av kontraktspris eller fremdriftsplan

I standardkontraktens artikkel 5.1 (2), siste punktum, angis partenes fremgangsmåte for å kreve justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen ved at ”*reglene i artikkel 12 til 16 gjelder tilsvarende, slik at fristen for å fremsette Endringsordrekrav løper fra det tidspunkt Leverandøren fikk eller burde ha fått kunnskap om de forhold som begrunner kravet*”. Artikkelen 5.1 (2) leder således partene inn i kontraktens endringsordresystem.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Se avhandlingens punkt 2.4 for en generell fremstilling av standardkontraktens endringsordresystem og tilhørende begrepsavklaringer.

Endringsreglene er i utgangspunktet utformet for å håndtere tilsiktede endringer i kontraktsforholdet.¹⁴¹ Standardkontraktene har også valgt å anvende det samme regelsettet når behovet for justering av partenes kontraktsforpliktelser, ikke skyldes kontraktspartenes eget ønske om å endre kontrakten.¹⁴²

Avhandlingen har konstatert at leverandøren har en absolutt kontraktsforpliktelse til å etterleve relevante myndighetskrav, inkludert regelendringer etter kontraktsinngåelsen og frem til levering av kontraktsgjenstanden.¹⁴³ Leverandørens plikt til å holde seg informert om og rette seg etter myndighetskrav, følger direkte av standardkontraktenes artikkel 5.1 (1), og nødvendiggjør derfor ingen endringsordre.¹⁴⁴

Endringsordresystemet kommer etter artikkel 5.1 (2), til anvendelse ved to forskjellige situasjoner. For det første anvendes endringsreglene der partene er uenige om det er grunnlag for justering av kontraktspris eller fremdriftsplan, altså om vilkårene i artikkel 5.1 (2) er oppfylt. For det andre anvendes endringsreglene ved tvister som vedrører konsekvensene av at vilkårene er oppfylt, altså hvordan justeringen konkret skal utføres.

6.5.1 Tvist om hvorvidt vilkårene i artikkel 5.1 (2) er oppfylt

Standardkontraktenes artikkel 5.1 (2), angir, som nevnt i punkt 6.4, to kumulative vilkår for at parten skal kunne kreve justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen.

¹⁴¹ Kaasen s. 303

¹⁴² Kaasen, *Dynamisk*, s. 244 flg.

¹⁴³ Se avhandlingens punkt 3.2

¹⁴⁴ Kaasen, s. 305 flg.

Kontraktspartenes fremgangsmåte for å kreve justering av kontraktspris eller fremdriftsplan vil på bakgrunn av endringsreglene, være forskjellig, avhengig av om det er leverandøren eller selskapet som ønsker justering i sin favør.¹⁴⁵

Tvist om hvorvidt vilkårene i artikkel 5.1 (2) er oppfylt avgjøres av ”eksperten”, jf. artikkel 16.3.¹⁴⁶

6.5.1.1 Leverandørens fremgangsmåte

Dersom leverandøren ønsker justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen for å holdes skadesløs for virkningen av myndighetskravet, må det fremsettes VOR, jf. artikkel 5.1 (2) og artikkel 16.1. Det alminnelige utgangspunktet er at VOR må fremsettes ”uten ugrunnet opphold” etter at ”selskapet har krevd et slikt arbeid utført”, jf. artikkel 16.1 (2).

Den rettslige standarden, ”uten ugrunnet opphold”, må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Voldgifts- og ekspertavgjørelser har vist at tolkningen av begrepet ”uten ugrunnet opphold”, er situasjonsbestemt, og fristen for å fremsette VOR kan således variere fra få dager til flere måneder.

Standardkontraktens artikkel 5.1 (2), siste punktum, presiserer fristens starttidspunkt til det tidspunkt leverandøren ”fikk eller burde ha fått” kunnskap om de forhold som begrunnet kravet. Fristen begynner derfor å løpe fra det tidspunktet leverandøren får, eller burde ha fått, kunnskap om selve regelendringen, at regelendringen nødvendiggjør endring i arbeidet og at endringen i arbeidet vil medføre kostnadsøkning eller forsinkelse.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Kaasen, s. 130 flg.

¹⁴⁶ Se avhandlingens punkt 2.4

¹⁴⁷ Kaasen, s. 131

6.5.1.2 Selskapets fremgangsmåte

Selskapets fremgangsmåte for å kreve justering av kontraktspris eller fremdriftsplan er, på bakgrunn av endringsreglene, en enklere prosess.

Dersom selskapet ønsker å påberope regelendringen som grunnlag for å nedjustere kontraktsprisen eller stramme inn fremdriftsplanen, må selskapet utstede en VO, jf. artikkel 14.1.¹⁴⁸

Selskapet kan utstede VO på et hvilket som helst tidspunkt, og er således ikke utsatt for preklusive frister på tilsvarende måte som leverandøren. For ekstreme tilfeller kan det likevel tenkes at alminnelige passivitetsregler kan oppstille visse frister for selskapet.¹⁴⁹

6.5.2 Tvist om konsekvensene der vilkårene er oppfylt

Endringsreglene fastsetter virkningen av at det foreligger en endring av arbeidet, og avgjør dermed hvordan kontraktsprisen og fremdriftsplanen konkret skal justeres.

Med mindre partene blir enige om noe annet, skal vederlagsjusteringen følge det alminnelige ”trappesystemet” i artikkel 13.2. Disse reglene tar utgangspunkt i forhåndsdefinerte rater basert på kontraktens prisnivå, og fører kontraktspartene inn i en skala fra sikre rater til relativt åpne forhandlinger.¹⁵⁰ Hvis kontraktspartene ikke har avtalt fastpris, må kontraktsprisen justeres ved en beregning av medgått mengde og pris per enhet. Disse reglene anses å ”reflektere virkningen” av myndighetskravet, og skal anvendes der regelendringen fører til tvist om den konkrete justeringen av kontraktsprisen.¹⁵¹

¹⁴⁸ Kaasen, s. 131

¹⁴⁹ Kaasen, s. 132

¹⁵⁰ Kaasen, s. 286

¹⁵¹ Se avhandlingens punkt 6.3.2.

Justeringen av fremdriftsplanen skal gjenspeile nettoeffekten av endringen og ta rimelig hensyn til den samlede virkningen, jf. artikkel 13.4. Kontrakten angir ingen konkret regulering for virkningen av fremdriftsplanen, slik rate-systemet fastlegger virkningen for vederlaget. Partene er derfor henvist til å diskutere omstendighetene og endringene i fremdriftsplanen som myndighetskravene har medført, i lys av de faktorer som artikkel 13.4 fremhever.¹⁵² I denne sammenheng bør det nevnes at selskapet positivt kan instruere leverandøren til å akselerere arbeidet, slik at justering av fremdriftsplanen ikke blir nødvendig, men kun blir et spørsmål om vederlagsjustering, jf. artikkel 13.4 (2).

Tvist om de konkrete konsekvensene der vilkårene er oppfylt, har ”eksperten” ikke kompetanse til å avgjøre, men må løses ved ordinært søksmål.¹⁵³

¹⁵² Kaasen, s. 290

¹⁵³ Se avhandlingens punkt 2.4

7 Grensedragningen til force majeure og forutsetningslæren

7.1 Problemstilling

Det er nevnt flere steder i avhandlingen at leverandørens forpliktelse til å etterleve myndighetskrav, reiser interessante spørsmål vedrørende grensene til force majeure og forutsetningslæren.

Reglene om force majeure og forutsetningslæren kan innsnevre leverandørens kontraktsforpliktelse til å ”*holde seg informert om og rette seg etter*” myndighetskrav. De to regelsettene kan innebære at leverandørens mislighold og tilsidesettelse av forpliktelsen, ikke utgjør et kontraktsbrudd, og følgelig er leverandøren skånet fra selskapets misligholdsbeføyelser.

Standardkontraktens artikkel 5.1 (2), er i juridisk teori uttalt å regulere ”*et spesielt – men praktisk viktig – tilfelle av bristende forutsetninger*”.¹⁵⁴ Et spørsmål som dukker opp i denne sammenheng, er hvorvidt bestemmelsen dekker alle situasjoner hvor det oppstår nye myndighetskrav etter kontraktsinngåelsen, eller om force majeure-reglene eller forutsetningslæren også kan komme til anvendelse.

Avhandlingens punkt 7 vil presentere kontraktens regulering av force majeure og den generelle læren om bristende forutsetninger. Derneft vil den fokusere på regelsettens anvendelsesområde når myndighetskrav er spesielt regulert i standardkontraktens artikkel 5.1.

¹⁵⁴ Kaasen, s. 121

7.2 Kontraktens regulering av force majeure

Force majeure-begrepet brukes om uventede begivenheter som hindrer eller vanskeliggjør oppfyllelse av en kontrakt.¹⁵⁵ På engelsk er det vanlig å benevne situasjonen som en "Act of God" hvor det siktes til "*utenfrakommende, ekstraordinære og for partene upåregnelige begivenheter*".¹⁵⁶ Det finnes ikke en generell kontraktsrettslig definisjon av force majeure. Det varierer fra kontrakt til kontrakt hva som anerkjennes som en force majeure-hendelse.¹⁵⁷ Avhandlingens tema begrenser fremstillingen om force majeure til reguleringen i petroleumskontrakter generelt, og myndighetskrav spesielt.

Standardkontraktene, NF og NTK, inneholder en detaljert regulering hvor kontraktsforpliktelser ikke anses som misligholdt, dersom avviket skyldes en force majeure-begivenhet. "Force Majeure" er definert i standardkontraktenes artikkel 1.8 som "*en hendelse utenfor en parts kontroll som han ikke burde ha forutsett da Kontrakten ble inngått og som han heller ikke med rimelighet kan ventes å overvinne eller avverge virkningene av*". Det er således fire kumulative vilkår som må oppfylles for at det skal foreligge en force majeure-situasjon.

Konsekvensen av at det foreligger force majeure, er at ingen av partene anses for å ha misligholdt kontraktsforpliktelsen, jf. standardkontraktenes artikkel 28.1. For kontraktspartene er det særlig to virkninger som er interessante og som må avklares; konsekvensen for den opprinnelige fremdriftsplanen og konsekvensen for det avtalte vederlaget. Utgangspunktet er, med enkelte forbehold, at partene dekker sine egne omkostninger ved inntreden av force majeure, jf. artikkel 28.3 (1). Fremdriftsplanen skal, hvis vilkårene i artikkel 28.3 (3) er oppfylt, justeres under hensyntagen til den forsinkelse som leverandøren påføres som følge av force majeure-situasjonen.

¹⁵⁵ Kaasen, s. 709 flg.

¹⁵⁶ Hagstrøm, s. 266

¹⁵⁷ Hagstrøm, s. 267

7.3 Læren om bristende forutsetninger

Læren om bristende forutsetninger er ulovfestet og domstolskapt og gir grunnlag for kontraktsrevisjon.¹⁵⁸ Forutsetningslæren tar sikte på å revidere kontraktens innhold der forholdene har utviklet seg fra kontraktsinngåelsen på en slik måte at det på oppfylletidspunktet fremstår som vanskelig eller urimelig for kontraktsparten å oppfylle i henhold til kontrakten.¹⁵⁹

Forutsetningslæren er gradvis utviklet gjennom langvarig rettspraksis. Flertallets konstatering i Salhus Flytebru-dommen, inntatt i Rt. 1999 s. 922, fastslår at forutsetningslæren er relevant i kontraktsforhold mellom profesjonelle parter. Læren om bristende forutsetninger kan derfor anvendes på standardkontraktene som benyttes ved petroleumsvirksomhet.

Læren om bristende forutsetninger ble presentert på følgende måte i Salhus Flytebru-dommen, inntatt i Rt. 1999 s. 922, på side 932:

”For at en part skal kunne påberope seg en bristende forutsetning, sies gjerne at forutsetningen må ha virket motiverende for løftegiver, dvs. at han med kunnskap om den oppståtte situasjonen ikke ville avgitt sitt løfte, og at dette var synbart for motparten. Dessuten må forutsetningssvikten etter en rettslig vurdering være ”relevant”, noe som særlig peker hen på hvilken part som etter en mer sammensatt vurdering bør bære risikoen for utviklingen, med andre ord et spørsmål om en rimelig byrdefordeling i kontraktsforholdet.”

Virkingen av at forutsetningslæren anvendes på kontrakter, kan ikke generaliseres. Forutsetningslæren er et rettslig grunnlag for å revidere og endre partenes kontraktsforpliktelser. Læren om bristende forutsetninger kan således potensielt revidere standardkontraktene NF og NTK, inkludert kontraktsprisen og fremdriftsplanen.

¹⁵⁸ Hagstrøm, s. 248 flg.

¹⁵⁹ Se blant annet Krokeide, *Forutsetningslæren*, pkt. 3 flg.

7.4 Myndighetskrav som force majeure og bristende forutsetninger

Inngrep fra offentlige myndigheter og andre eksterne aktører, i form av nye eller endrede krav av betydning for kontraktsarbeidet kan ofte oppfattes som spesielle tilfeller av force majeure eller bristende forutsetninger.¹⁶⁰

Ettersom myndighetsspørsmål er særskilt regulert i standardkontraktene, er utgangspunktet at artikkel 5.1 må løse slike spørsmål, fremfor reglene om force majeure.¹⁶¹ Dette kan begrunnes med bakgrunn i lex specialis-betraktninger.¹⁶²

Selv om utgangspunktet er at artikkel 5.1 skal regulere nye myndighetskrav etter kontraktsinngåelsen, kan det stilles spørsmål ved om dette gjelder uten unntak – eller om enkelte tilfeller må håndteres som force majeure eller bristende forutsetninger. Juridisk teori fremstår uklar når det gjelder dette spørsmålet, men utelukker ikke at force majeure-reguleringen kan komme til anvendelse.¹⁶³

Det er ingen tvil om at nye myndighetskrav som oppstår etter kontraktsinngåelsen, isolert sett, kan oppfylle de ovenfor presenterte force majeure-vilkårene, og følgelig bedømmes som en force majeure-hendelse. Offentlige myndigheters nye lover, forskrifter, pålegg og krav etter kontraktsinngåelsen, er hendelser som oppstår utenfor partenes kontroll, som de ofte verken kunne eller burde ha forutsett ved kontraktsinngåelsen og som de ikke kan ventes å overvinne eller avverge virkningene av.

Ola Mestad er av den oppfatning at det må sondres mellom myndighetskrav som direkte retter seg mot kontraktsgjenstanden selv eller utførelsen av arbeidet, og myndighetskrav

¹⁶⁰ Kaasen, s. 121

¹⁶¹ Mestad, s. 262

¹⁶² Kaasen, s. 710

¹⁶³ Se Mestad, s. 262 og Kaasen, s. 710

som har en mer indirekte innvirkning på kontrakten.¹⁶⁴ Mestad bruker som eksempel at en ny lov som fører til en norsk handelsblokkade av et annet land, og som påfører leverandøren store vansker eller kostnader med å få materialleveranser til byggeplassen, må bedømmes etter force majeure-reguleringen. Nye myndighetskrav som kun endrer kontraktens rammebetingelser, og ikke direkte påvirker kontraktsgjenstanden eller utførelsen av arbeidet, må kunne behandles som en force majeure-hendelse. Det må foretas en konkret helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle, hvor graden av tilknytning til kontrakten vil være et sentralt moment.

Vedtakelsen av nye myndighetskrav eller endret praktisering, kan også oppfylle vilkårene i forutsetningslæren – og dermed skape grunnlag for revisjon av kontrakten. Nye og endrede myndighetskrav kan representere endrede forutsetninger som leverandøren ikke har vært bevisst på ved kontraktsinngåelsen. Det er sannsynlig at leverandørens motivasjon var knyttet til de opprinnelige forutsetningene og at dette var synbart for selskapet. Hvem av kontraktspartene som bør bære risikoen for nye myndighetskrav etter kontraktsinngåelsen, må avgjøres etter en konkret helhetsvurdering.

Nye myndighetskrav som kun medfører endringer i rammevilkårene, vil svært ofte ikke ”nødvendigjøre endringer i arbeidet”¹⁶⁵ og følgelig ikke oppfylle vilkårene for å kreve justering av kontraktspris eller fremdriftsplan.¹⁶⁶ For eksempel kan endringer i yrkesskade-forsikringsloven, medføre store ekstrakostnader for leverandøren – uten at det nødvendigjører endring av arbeidet.¹⁶⁷ For leverandøren vil det i slike tilfeller, være svært gunstig om forutsetningslæren kommer til anvendelse, slik at kontrakten kan revideres for å kompensere leverandørens tap.

¹⁶⁴ Mestad, s. 262

¹⁶⁵ Se avhandlingens punkt 6.4.1

¹⁶⁶ Kaasen 92, s. 115

¹⁶⁷ Eksempel hentet fra Kaasen 92, s. 115

Konsekvensene for kontraktspartene vil være betydelig forskjellig i tilfeller der force majeure-reguleringen eller forutsetningslæren kommer til anvendelse, til fortrenghet for standardkontraktenes artikkel 5.1.

Reglene om force majeure innebærer at kontraktspartene må dekke egne omkostninger ved force majeure-hendelser. Fremdriftsplanen skal justeres med hensyn til den forsinkelse som force majeure-begivenheten påfører kontraktsarbeidet. For kontraktsparten som ønsker justering av kontraktsprisen eller fremdriftsplanen, vil det utvilsomt være en fordel å komme inn under reglene i artikkel 5.1 (2), ettersom bestemmelsen innebærer krav om full skadesløsholdelse.¹⁶⁸

Læren om bristende forutsetninger gir ingen generelle og klare regler for virkningene på den enkelte kontrakt, men er et rettslig grunnlag for at forpliktelsene kan revideres til å være i samsvar med det rettsanvenderen finner rimelig og hensiktsmessig. Virkningen av å anvende forutsetningslæren er derfor uforutsigbar, og kan medføre resultater som ligger langt fra kontraktens avtalte utgangspunkt.

¹⁶⁸ Kaasen, s. 121

8 Avsluttende bemerkninger

Avhandlingen viser at reguleringen av myndighetskrav i petroleumskontrakter, illustrert ved artikkel 5.1 i NF og NTK, innebærer forpliktelser og rettigheter for kontraktspartene.

8.1 Standardkontraktenes artikkel 5.1 (1)

Leverandøren er etter artikkel 5.1 (1), forpliktet til å holde seg informert om og rette seg etter relevante myndighetskrav. Forpliktelsen omfatter myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden så vel som til kontraktsutførelsen av arbeidet. Avhandlingen viser at leverandørens forpliktelse til å rette seg etter myndighetskrav knyttet til kontraktsgjenstanden, er ulik ved henholdsvis NF og NTK – på tross av identisk ordlyd. Mislighold av forpliktelsen som fører til mangler eller forsinkelser, er leverandørens ansvar under kontraktens alminnelige misligholdsregler og innebærer et kontraktsbrudd som kan sanksjoneres.

Avhandlingen har fremhevet flere hensyn som artikkel 5.1 (1) søker å ivareta. Hovedformålet med å pålegge leverandøren en plikt til å etterleve myndighetskrav, er selskapets ønske om at kontraktsgjenstanden og kontraktsutførelsen skal være i henhold til de til enhver tid gjeldende krav og regler. Artikkel 5.1 (1) ivaretar, langt på vei, disse formål.

Ved å forplikte leverandøren til å holde seg informert om og rette seg etter myndighetskrav reduseres faren for alvorlige skader og ulykker. Leverandøren vil ofte ha gode kunnskaper om myndighetskrav som knytter seg både til kontraktsgjenstanden og kontraktsutførelsen. Følgelig er leverandøren, i realiteten, den av kontraktspartene som har størst påvirkningsmulighet til å overholde og implementere gjeldende myndighetskrav.

Artikkel 5.1 (1), kan likevel innebære et uheldig brudd med prinsippet om at selskapet skal kunne velge mellom tid og kostnad. Bestemmelsen gir leverandøren et rettslig grunnlag for en generell arbeidsrett, ved at leverandøren alltid skal rette seg etter gjeldende myndighetskrav. Selskapets privilegium til å styre sitt eget tilvirkningsprosjekt kan derfor forrykkes ved at leverandøren gis rett til å endre kontraktsarbeidet. I de fleste situasjoner vil det være

i selskapets interesse at kontraktsarbeidet skal samsvare med myndighetskrav, men for de få situasjoner hvor dette ikke er tilfellet – kan artikkel 5.1 (1) skape uklarhet og grobunn for konflikt.

Leverandørens rett til å iverksette arbeid for å oppfylle myndighetskrav, kan føre til forsinkelser, ”plunder og heft”, med annet avtalt arbeid. Artikkel 5.1 (1) gir ingen anvisning på hvilken prioritet leverandørens arbeid med å rette seg etter myndighetskrav skal ha, sammenlignet med ordinært kontraktsarbeid. Forstyrrelser på annet arbeid kan medføre merkostnader som følge av knock-on effektene. Eventuell akselerasjon og prioritering av arbeidsoppgaver er forhold som selskapet gjerne ønsker å ha en mening om – før leverandøren iverksetter arbeidet.

Det er ut fra en kontraktsrettslig vurdering, uklart hvorvidt artikkel 5.1 (1) er en hensiktsmessig og nødvendig regulering av leverandørens forpliktelser vedrørende myndighetskrav. Leverandørens plikt til å rette seg etter myndighetskrav som foreligger før kontraktsinngåelsen, vil i praksis fremgå av kontraktens arbeidsbeskrivelse. Leverandørens plikt til å rette seg etter myndighetskrav som oppstår etter kontraktsinngåelsen, kan håndteres av kontraktens endringsordresystem. Myndighetskrav som er knyttet til utførelsen av kontraktsarbeidet er uansett rettet mot leverandøren som pliktsubjekt.

8.2 Standardkontraktenes artikkel 5.1 (2)

Partene kan etter artikkel 5.1 (2), kreve justering av kontraktspris og/eller fremdriftsplan for nye og/eller endrede myndighetskrav som oppstår etter kontraktsinngåelsen. Vilkårene for å kreve justering ved nye myndighetskrav, er at myndighetskravene nødvendiggjør endringer av kontraktsarbeidet, og at endringen dermed påvirker leverandørens kostnader eller fremdrift.

Formålet med artikkel 5.1 (2), er å sørge for en rettferdig risikofordeling mellom partene, der eksterne aktører stiller andre krav til kontraktsgjenstanden og kontraktsutførelsen enn det partene forventet ved kontraktsinngåelsen.

Ettersom artikkel 5.1 (1) ensidig pålegger leverandøren risikoen for å etterleve myndighetskrav frem til levering av kontraktsgjenstanden, er artikkel 5.1 (2) nødvendig for å skape en rimelig risikofordeling for myndighetskrav som oppstår etter kontraktsinngåelsen. Artikkel 5.1 (2) skaper, langt på vei, en forutsigbar løsning på en praktisk problemstilling.

Vilkårene i artikkel 5.1 (2) kan føre til konklusjoner som ikke alltid fremstår rimelige og rettferdige.

For det første innebærer vilkårene i artikkel 5.1 (2), at nye myndighetskrav som påfører leverandøren merkostnader, men som ikke ”*nødvendigjør endring av arbeidet eller dets utførelse*”, ikke gir leverandøren krav på kompensasjon. Det kan fremstå som urimelig at leverandøren er pålagt å dekke kostnadene for myndighetskrav som kun ivaretar selskapets interesser.

For det andre innebærer oppfyllelsen av vilkårene i artikkel 5.1 (2), at nye myndighetskrav som knytter seg til utførelsen av arbeidet, skal ubetinget og fullt ut kompenseres av selskapet. Det kan for eksempel fremstå som en uheldig løsning at selskapet pålegges å finansiere leverandørens arbeidsverktøy og sikkerhetsutstyr på byggeplassen, uten å få eiendomsretten til gjenstandene. Artikkel 5.1 (2) kan føre til at leverandørens utstyr og byggeplass som skal benyttes i en rekke tilvirkningsprosjekter, oppgraderes for ett tilfeldig selskaps regning.

En alternativ regulering av partenes adgang til å kreve justering av kontraktspris og/eller fremdriftsplan, er å tilsidesette vilkårene i artikkel 5.1 (2), til fordel for en regulering basert på terskler. Fastsettelse av hvilke terskler som må overstiges for å gi krav på skadesløsholdelse, for eksempel ved en prosentsats av opprinnelig kontraktspris/fremdriftsplan, gir partene et enkelt og forutsigbart regelsystem. Vurderingen i et slikt system vil baseres på om virkningen som det nye myndighetskravet påfører kontraktsprisen/fremdriftsplanen overstiger den fastsatte terskel.

Det er tilnærmet umulig å utarbeide en kontrakt som aldri vil kunne medføre urimelige utslag for noen av partene. I et slikt perspektiv, og på bakgrunn av reguleringen i artikkel 5.1 (1), fremstår standardkontraktenes artikkel 5.1 (2) som en hensiktsmessig regulering. Problemstillingene kunne vært fullt ut regulert av forutsetningslæren eller force majeure, men det ville innebære en langt mer uforutsigbar regulering for kontraktspartene og ville uthule kontraktens force majeure-regulering. Avtaleloven § 36 vil uansett fungere som en sikkerhetsventil for de alvorligste tilfellene av konkret urimelighet.

9 Litteraturliste

9.1 Standardkontrakter

- NF 07 Norsk Fabrikasjonskontrakt 2007, utarbeidet i samarbeid mellom Norsk Industri, Norsk Hydro ASA og Statoil ASA, datert 25. september 2007.
- NTK 07 Norsk Totalkontrakt 2007, utarbeidet i samarbeid mellom Norsk Industri, Norsk Hydro ASA og Statoil ASA, datert 25. september 2007.
- NS 8405:2008 Norsk Standard (NS) 8405. Norsk bygge og anleggskontrakt, 2 utg. oktober 2008, utarbeidet av Standard Norge.
- Statoil 1983 Den norske stats oljeselskap A.S., Byggekontrakt, Standard kontraktsvilkår. Statoils standardkontrakt 1983, utarbeidet av Statoil, datert oktober 1983.

9.2 Lover

- 1918 Lov om avslutning av avtaler, om fullmakt og om ugyldige viljeserklæringer av 31. mai 1918, nr. 4.
- 1967 Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 10. februar 1967
- 1988 Lov om kjøp (kjøpsloven) av 13. mai 1988, nr. 27

9.3 Forarbeider

NOU 2000:24	”Et sårbart samfunn – utfordringer for sikkerhets- og beredskapsarbeidet i samfunnet”
NOU 2010:1	”Medvirkning og medbestemmelse i arbeidslivet”
St.meld. nr. 28 (2010-2011)	” <i>En næring for framtida – om petroleumsvirksomheten</i> ”

9.4 Rettspraksis

Rt. 1999 s. 922	”Salhus Flytebru-dommen”
LG-2011-182	Gulating lagmannsretts dom av 31. oktober 2011

9.5 Juridisk litteratur

Almeløv	Almeløv, Jørgen. <i>Den norske stats oljeselskap byggekontrakt standard kontraktvilkår</i> .
Borchsenius	Borchsenius, Fredrik Carlo. <i>Norsk Fabrikasjonskontrakt 1987</i> . Oslo, 1989.
Bull, <i>Avtalte standardvilkår</i>	Bull, Hans Jacob. <i>Avtalte standardvilkår som privat lovgivning</i> . I Festskrift til Sjur Brækhus 1988, s. 99. (Sitert fra lovdata)
Eckhoff/Smith	Eckhoff, Torstein. Smith, Eivind. <i>Forvaltningsrett</i> . 9. utg. Oslo, 2010.
Hagstrøm	Hagstrøm, Viggo. <i>Obligasjonsrett</i> . Oslo, 2008.

<i>Innføring i petroleumsrett</i>	Bull, Hans Jacob. m.fl. <i>Innføring i petroleumsrett</i> . 2. utg. Oslo, 1982
Kaasen	Kaasen, Knut. <i>Petroleumskontrakter med kommentarer til NF 05 og NTK 05</i> . Oslo, 2006.
Kaasen, 92	Kaasen, Knut. <i>Kommentar til NF 92</i> . Oslo, 1994.
Kaasen, <i>Dynamisk</i>	Kaasen, Knut. <i>Dynamisk kontraktsrett – et fruktbart begrep?</i> I Tidsskrift for rettsvitenskap s. 237, 2005. (siteret fra lovdata)
Kaasen, <i>Fabrikasjonskontrakten</i>	Kaasen, Knut. <i>Fabrikasjonskontrakten: Utvikling under avvikling av kontraktsforholdet</i> . I festskrift til Sjur Brækhus s. 309. Oslo, 1988. (Siteret fra lovdata)
Kaasen, <i>Formalisme</i>	Kaasen, Knut. <i>Formalisme i komplekse tilvirkningskontrakter</i> . I Tidsskrift for Forretningsjuss 2009, s. 48-70. (Siteret fra lovdata)
Kaasen, <i>Sikkerhetsregulering</i>	Kaasen, Knut. <i>Sikkerhetsregulering i petroleumsvirksomheten</i> . Oslo, 1984.
Kaasen, <i>Tidsproblemet</i>	Kaasen, Knut. <i>Tidsproblemet i tilvirkning</i> . I festskrift til Birger Stuevold Lassen s. 607, 1997. (Siteret fra lovdata)
Krarp, <i>Ansvar og risiko</i>	Krarp, Thomas. <i>Ansvar og risiko for overholdelse av offentligretlige krav i længerevarende kontraktsfor-</i>

hold. I Tidsskrift for rettsvitenskap, vol. 126 s. 3-93, 2013 nr. 01-02. (Sisert fra idunn.no)

- Krokeide, *Forutsetningslæren* Krokeide, Kjetil. *Forutsetningslæren og misligholdsbegrepet – særlig i langsiktige kontraktsforhold*. I Tidsskrift for rettsvitenskap s. 569, 1977. (Sisert fra lovdata)
- Marthinussen Marthinussen, Karl. Giverhold, Heikki. Arvesen, Hans-Jørgen. *NS 8405 med kommentarer*. 3 utg. Oslo, 2010.
- Mestad Mestad, Ola. *Om force majeure og risikofordeling i kontrakt*. Oslo, 1991.
- Mestad, *Mangelsreguleringa* Mestad, Ola. *Mangelsreguleringa i norsk fabriksjonskontrakt 1992 (NF 92)*. I Jussens Venner 1999, s. 272. (Sisert fra lovdata)
- Simonsen, *Mangelsbeføyelser* Simonsen, Lasse. *Kreditors mangelsbeføyelser - særlig for tilvirkningskontraktene*. I Jussens Venner 1999, s. 305. (Sisert fra lovdata)
- Sandvik Sandvik, Tore. *Kommentar til NS 3401*. Bergen, 1977.
- Smith Smith, Eivind. *Konstitusjonelt demokrati*. Bergen, 2009.

Tørum
Tørum, Amund Bjøranger. *Sammenlignende analyser av fabrikasjon og entrepriser*. Tidsskrift for forretningsjus 2010 s. 147 og På rett grunn 2010 s. 453. (Sisert fra lovdata)

Woxholt
Woxholt, Geir. *Avtalerett*. 6. utg. Oslo, 2006.

9.6 Nettdokument

Petroleumstilsynets varsel
Petroleumstilsynets varsel av 5. april 2013, om pålegg etter granskning av stabilitetshendelsen på ”Floatel Superior”. <http://www.ptil.no/nyheter/varsel-om-paalegg-etter-gransking-av-stabilitetshendelsen-paa-floatel-superior-7-november-2012-article9283-24.html> [Sisert 10. april 2013]

Oljedirektoratets nettside
<http://www.npd.no/no/> [Sisert 5. mars 2013]

Petroleumstilsynets nettside
<http://www.ptil.no/> . [Sisert 3. mars 2013]